

2024

VUOSIKERTOMUS

Sisältö

- 4 Presidentin katsaus
TATU LEPPÄNEN
- 10 Havaintoja korkeimman oikeuden
ennakkopäätöksistä rikosasioissa vuonna 2024
MIKA HUOVILA
- 18 Markkinaoikeusasiat korkeimmassa oikeudessa
SANNA HOLKERI JA PEKKA PULKKINEN
- 26 Työn muutos tulisi nähdä mahdollisuutena
JAANA-MAIJA KOUKI
- 34 Kansliapäällikön katsaus
WILHELM NORRMAN
- 40 Ennakkoratkaisupyynnot
Euroopan unionin tuomioistuimelle
- 44 Overview by the President
TATU LEPPÄNEN
- 50 Annetut lausunnot
- 52 Vierailut ja tapahtumat
- 54 Tilastot / Statistics
- 60 Henkilökunta 31.12.2024

korkeinoikeus.fi

Valokuvat Antti Rintala
Ulkoasu Ilove Creative

Presidentin katsaus

TATU LEPPÄNEN

VUOSI 2024 OLI KORKEIMMAN OIKEUDEN toiminnassa työskentelytapojen ja työvälineiden digitalisoitumisen merkkipuosi. Lainkäyttöasioiden uusi, kokonaan sähköinen asiankäsittelyjärjestelmä Aipa laajeni keväällä käyttöön kaikissa yleisissä tuomioistuimissa. Tuomioistuinten hallinnollisissa asioissa oli onnistuneesti toteutettu sähköinen Hilda-järjestelmä jo muutamaa vuotta aiemmin. Muutoinkin työskentelytapoja oli jo pitkälle sähköistetty, vaikka käytössä olivat osin varsin vanhat tietojärjestelmät.

Aipa-järjestelmässä oikeudenkäyntiasia käsitellään kokonaisuudessaan asian vireilletulosta käräjäoikeudessa muutoksenhakuun hovioikeudessa ja aina korkeimman oikeuden ratkaisuun ja arkistointiin saakka yhdessä ja samassa tietojärjestelmässä. Kaikki asian käsittelyyn liittyvä asiakirja-aineisto on järjestelmässä sähköisessä muodossa, kirjalliset todisteet mukaan luettuina. Meille tuomioistuinjuristeille niin tutut oikeudenkäyntiasiakirjojen pinot siis ovat katoamassa työhuoneista. Siirtymäkaudesta tulee kuitenkin pitkä, koska korkeimmassa oikeudessa ei käsitellä Aipassa niitä asioita, joita ei ole jo hovioikeudessa käsitelty Aipassa.

Uusi järjestelmä on otettu korkeimmassa oikeudessa vastaan suunnitelmallisesti ja positiivisella asenteella. Selvää on, että järjestelmä vaatii jatkokehittämistä ja järjestelmän sujuva käyttö harjaantumista. Alkuvaiheen kokemukset ovat kuitenkin rohkaisevia.

Muutoksen suuruus on erilainen eri henkilöstöryhmissä. Kanslian työn siirtyminen paperimaailmasta lopullisesti sähköiseen maailmaan vaikuttaa paljon, sekä kirjaamossa ja arkistossa että esittelyavustajien työssä. Korkeimmassa oikeudessa tämä muutos on itse asiassa yleisistä tuomioistuimista suurin, koska täällä ei ole ollut käytössä aikaisempi rikostuomiosovellus Ritu. Myös esittelijöille tulee jonkin verran tietojärjestelmän käyttöön liittyviä uusia tehtäviä.

Sen sijaan lainkäyttöön sisältöön uusi tietojärjestelmä ei vaikuta. Juttujen sisällöllinen valmisteleminen, ratkaiseminen ja ratkaisujen perusteleva, erityisesti ennakkopäätösten laatiminen, on yhtä vaativaa kuin aiemminkin, riippumatta siitä, millaisella teknisellä järjestelmällä tämä tapahtuu. Korkeimman oikeuden päätehtävänä oleva kiperän oikeudellisen ratkaisun tekeminen ja ennakkopäätöksen antaminen on entisellään. Näillä näkymin vuonna 2026 käyttöön otettava suullisen todistelun videotallentaminen käräjäoikeudessa ja sen vastaanottaminen muutoksenhaussa tallenteelta sen sijaan tulee vaikuttamaan enemmän oikeudenkäyntimenettelyyn ja ratkaisutoimintaan.

Korkeimmassa oikeudessa on pidetty tärkeänä, että istunnot ja neuvottelut pidetään henkilökohtaisesti paikalla ollen, mikä mahdollistaa välittömän ja rikkaan kollegiaalisen vuorovaikutuksen ja asioiden monipuolisen puntaroinnin. Etätyöskentelyn lisääntyttä ja työvälineiden sähköistyttyä on muutoinkin entistä tärkeämpää pitää huolta henkilökunnan hyvinvoinnista, keskinäisestä kanssakäymisestä ja työyhteisöstä.

Kertomusvuoden tulos oli lainkäyttöasioiden osalta kohtuullinen. Ennakkopäätöksiä annettiin tavanomaista pienempi määrä, 82 kappaletta. Muutoinkaan määrällisiin tavoitteisiin ei aivan ylletty, vaan vireillä olevien asioiden määrä ja keskimääräiset käsittelyajat hieman kasvoivat. Saapuneiden asioiden määrä vaikuttaa viime vuosina vakiintuneen. Annettavien ennakkopäätösten lukumäärä ei kuitenkaan näytä olevan kasvussa, koska valituslupia myönnettiin kertomusvuonna verraten niukasti.

Korkein oikeus antoi kertomusvuonna vahvennetussa kokoonpanossa kolme ratkaisua, jotka herättivät laajaa huomiota oikeusyhteisössä. Kaikissa niissä oli kysymys siitä, miten eri säädösten olemat normit voidaan sovittaa lainkäytössä yhteen. Tämän tyyppiset kiperät kysymykset tuskin vähentyvät tulevaisuudessa.

Täysistunnossa tehdyssä ratkaisussa KKO 2024:20 oli kysymys esitutkinnassa niin sanotusta ylitörkeästä rikoksesta epäillyn vangitsemisen edellytyksistä, kun otettiin huomioon perustuslaissa ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännössä asetetut vaatimukset. Vahvennetun jaoston ratkaisussa KKO 2024:39 oli puolestaan kysymys itsekriminointisuojaan vaikutuksesta menettelyn rangaistavuuteen veropetoksena. Toisessa vahvennetussa jaostossa tehdyssä ratkaisussa KKO 2024:71 taas arvioitiin sitä, johtiko asetuksessa oikeudenkäyntiavustajalle säädetty tuntipalkkio laissa säädettyyn kohtuulliseen palkkioon.

Suurta julkista huomiota ja keskustelua herättäneenä voidaan mainita myös ylimääräistä muutoksenhakua koskenut ratkaisu KKO 2024:76. Siinä vakavia seksuaalirikoksia koskenut tuomio purettiin noin vuosikymmen myöhemmin asianomistajina olleiden lasten kertomusten muuttumisen perusteella.

Korkein oikeus antoi kertomusvuonna vahvennetussa kokoonpanossa kolme ratkaisua, jotka herättivät laajaa huomiota oikeusyhteisössä. Kaikissa niissä oli kysymys siitä, miten eri säädöstasoilla olevat normit voidaan sovittaa lainkäytössä yhteen.

Korkeimman oikeuden jäsenkunnasta jäi alkuvuonna eläkkeelle Juha Häyhä, ja uudeksi jäseneksi nimitettiin Heli Melander. Perustetun uuden jäsenen viran myötä oli mahdollista saada vakinainen jäsen määräaikaisen viransijaisuuden täyttämisen asemesta, kun kaksi vakinaista jäsentä on virkavapaalla. Esittelijöiden vaihtuvuus on edelleen ollut vilkasta, mutta kansliassa tilanne näyttää jonkin verran rauhoittuneen. Meillä on onneksi houkuttelevuutta työpaikkana, koska kaikkiin tehtäviin on saatu erinomaisia hakijoita.

Korkeimman oikeuden vuonna 2023 tekemä lainsäädäntöaloite muutoksenhakua korkeimmassa oikeudessa koskevien säännösten täydentämisestä eteni ilahduttavasti kertomusvuonna. Aloitteen ja siitä saadun myönteisen lausuntopalautteen pohjalta valtioneuvosto antoi alkusyksystä hallituksen esityksen 152/2024 vp. Esityksessä ehdotetaan kahden uuden menettelyvaihtoehdon, niin sanotun hyppyvalitusluvan ja ennakkopäätöskysymyksen, käyttöönottoa. Erityisesti jälkimmäinen olisi merkittävä uutuus, kun siinä käräjäoikeus, hovioikeus tai markkinaoikeus voisi siellä vireillä olevassa asiassa siirtää ennakkopäätösluonteisen oikeuskysymyksen korkeimman oikeuden ratkaistavaksi, jos tämä myöntää valitusluvan.

Ehdotusten toteuttaminen lisäisi korkeimman oikeuden mahdollisuuksia antaa oikeuskäytäntöä ohjaavia ja yhtenäistäviä ennakkopäätöksiä erityisesti siviiliasioissa. Niissä ennakkopäätösten antamisen edellytykset ovat jossain määrin heikentyneet, kun tuomioistuimissa on ylipäättään aiempaa vähemmän siviiliasioita, ne etenevät harvemmin muutoksenhakuasteisiin ja ovat hovioikeudessa jatkokäsittelylupajärjestelmän piirissä. Selvää kuitenkin on, että oikeudenkäyntien keston ja

kustannusten yleisempiin ongelmiin tarvitaan muitakin, laajemmin vaikuttavia ratkaisuja.

Usea aiemmin käynnistetty oikeudenkäyntijärjestelmän kehittämishanke eteni kertomusvuonna, mutta valmiita tuloksia saadaan niistä vielä odottaa. Laajan oikeuslaitostyöryhmän työ jatkuu aina vuoden 2027 loppuun. Erillisessä työryhmässä ovat samalla arvioitavina merkittävät tuomioistuinlaitoksen riippumattomuuden perustuslaillisen vahvistamisen kysymykset.

Tuomioistuinlaitoksen asiakkaiden kannalta tärkeä yleisten tuomioistuinten käytännön toiminnan kehittämistyö jatkui yhteistyössä sidosryhmien kanssa. Rikosprosessin menettelytapoja mietittiin käräjäoikeuksien yhteistyöverkoston pohjalta. Tuomioistuinten kehittämistyön edelläkävijä, Rovaniemen hovioikeuspiirin tuomioistuinten lainkäytön laatuhanke täytti kertomusvuonna jo 25 vuotta, ja se jatkaa edelleen aktiivisesti työskentelyään.

Tuomioistuinlaitoksen taloudellinen asema on valtionalouden vaikeassa tilanteessa kohtuullinen, mutta kiristymään päin. Oikeudenhoidon selonteon myötä oikeuslaitokseen saatu merkittävä lisäpanostus osin menetetään lähivuosina uusien säästövelvoitteiden myötä. Tuomioistuimiin saadut lisäresurssit ovat joka tapauksessa korostaneet tuomareiden ja muun henkilökunnan onnistuneen rekrytoinnin, perehdyttämisen ja täydennyskoulutuksen merkitystä.

Korkeimman oikeuden kotimainen yhteistoiminta eri sidosryhmien kanssa jatkui kertomusvuonna monilla forumeilla. Työvierailujen kierros hovioikeuksiin tuli tällä erää päätökseen, kun keväällä saimme vierailla Turun hovioikeudessa ja syksyllä Vaasan hovioikeudessa. Olemme voineet todeta tämän uuden yhteistyömuodon hyödyllisyyden puolin ja toisin.

Kansainvälinen yhteistyömme on jatkunut kertomusvuonna vakiintunein tavoin Pohjoismaiden ja Euroopan unionin jäsenvaltioiden korkeimpien oikeuksien, samoin kuin unionin tuomioistuimen kanssa. Erityisen merkitykselliseksi olemme kokeneet sen, että saamme vähäisellä panoksella myötävaikuttaa oikeusvaltion rakennustyöhön Ukrainassa ja Moldovassa. Ukrainalaiset ovat samalla osoittaneet meille koskettavalla tavalla, miten tuomioistuinlaitos voi jatkaa toimintaansa jopa täysimittaisen sodankäynnin oloissa, kun osa henkilökunnasta on rintamalla.

Kiitän henkilökuntaamme ja yhteistyökumppaneitamme vahvasta työskentelystä myös vuonna 2024.

Havaintoja korkeimman oikeuden ennakkopäätöksistä rikosasioissa vuonna 2024

MIKA HUOVILA

KORKEIMMAN OIKEUDEN päätehtävä on kehittää oikeuskäytäntöä yleisesti ja huolehtia sen yhtenäisyydestä. Tämän tehtävän täyttämiseksi korkein oikeus julkaisee ennakkopäätöksiä eli prejudikaatteja, joiden lukumäärä on viime vuosina ollut keskimäärin hieman alle sata. Korkeimman oikeuden ohjaustehtävän toteutuminen käytännössä edellyttää, että ennakkopäätökset vaikuttavat tuomioistuinten myöhempään ratkaisukäytäntöön ainakin pääpiirteittäin niitä laadittaessa ajatellulla tavalla. Ennakkopäätösten on sen vuoksi oltava selkeitä ja muutoinkin laadukkaita niin, että ennakkopäätöksiä ratkaisutoiminnassa hyödyntävät voivat niiden perusteella arvioida, mihin tapauksiin ne soveltuvat ja mikä on niiden kulloiseenkin tapaukseen sovellettava oikeusohje.

Korkeimman oikeuden ennakkopäätökset ovat kokeneet lähes täydellisen muodonmuutoksen viimeisten vuosikymmenien aikana. Aikaisemmin oli tavallista,

että korkeimman oikeuden ratkaisu ei sisältänyt juuri muuta kuin oikeustosiseikat ja lopputuloksen, joiden perusteella ennakkopäätöstä hyödyntävä joutui päättämään prejudikaatin soveltuvuuden ja oikeusohjeen. Kun sovellettava lainsäädäntö oli nykyistä yksinkertaisempaa ja sisälsi vain rajoitetun määrän säädöksiä, näinkin kirjoitetut ennakkopäätökset saattoivat täyttää korkeimman oikeuden ohjaustehtävän.

Tarkastelen kirjoituksessa ensin yleisemmin ennakkopäätösten sisältöä ja rakennetta: mitä ennakkopäätökset koskevat, mistä elementeistä ne koostuvat ja millaisia ne muutoin ovat rakenteeltaan. Tämän jälkeen arvioin prejudikaatteja niiden sisältämän oikeusohjeen laadun perusteella hyödyntäen jo varsin vakiintunutta jakoa deklaratiivisiin ja demonstratiivisiin prejudikaatteihin (ks. esim. korkeimman oikeuden vuosikertomus 2022 s. 15.). Kirjoituksessa esitetyt kannanotot ja johtopäätökset ovat luonnollisesti vain omiani.

Tässä kirjoituksessa tarkastelen erityisesti korkeimman oikeuden ohjaustehtävän näkökulmasta, millaisia prejudikaatteja korkein oikeus on antanut vuonna 2024. Olen valinnut tarkastelun kohteeksi rikosasioita koskevat ennakkopäätökset niiden muita suuremman lukumäärän perusteella ja koska ne muodostavat keskenään suhteellisen yhtenäisen ryhmän.

Rikosprosessuaalisia kuten pakkokeinoja koskevia ennakkopäätöksiä kirjoituksessa ei tarkastella eikä myöskään ylimääräisiä muutoksenhakuja koskevia päätöksiä. Tarkasteltavat ennakkopäätökset on annettu 1.1. – 31.10.2024. Kirjoituksen kohteeksi on näin valikoitunut yhteensä 25 ennakkopäätöstä.

Ennakkopäätösten sisällöstä ja rakenteesta

Tarkasteltavat rikosprejudikaatit koskevat otsikon ja asiasanojen mukaan seuraavia rikoksia julkaisuajan kohdan mukaisessa järjestyksessä: huumausainerikos, kunnianloukkaus, törkeän ryöstön yritys ja törkeä pahoinpitely, törkeä ampuma-aserikos, ampuma-aserikkomus, ryöstön yritys, dopingrikos, huumausainerikos, sisäpiiritiedon väärinkäyttö, kunnianloukkaus ja väärä ilmianto, panttivangin ottaminen, törkeä huumausainerikos, törkeä veropetos, avunanto petokseen, salakuljetus ja veropetos, avunanto väärennykseen ja ampuma-aserikos, lievä petos, avunanto törkeään huumausainerikokseen, lievä veropetos, oikeudenkäytössä kuultavan uhkaaminen, törkeä lapsenraiskaus sekä raiskaus.

Ennakkopäätöksissä on ollut kysymys pääosin suhteellisen yleisesti oikeuskäytännössä esiintyvistä rikoksista. Tässä yhteydessä on huomattava, että neljässä ennakkopäätöksessä on arvioitu kahteen rikokseen liittyvää kysymystä (KKO 2023:4, KKO 2024:28, KKO 2024:39 ja KKO 2024:40), ja vastaavasti kolmessa ennakkopäätöksessä otsikkoon ei ole nostettu lainkaan rikosnimikettä, kun ne ovat koskeneet rikos-oikeuden yleisiä oppeja eli rangaistuksen määräämiseen liittyviä erityiskysymyksiä (KKO 2024:7 ja KKO 2024:30) sekä avunantoa ja tahallisuutta (KKO 2024:49). Lisäksi on syytä huomioda, ettei otsikossa ilmoitettu rikosnimike yksin kerro siitä, minkälainen kysymys prejudikaatissa on ratkaistu. Valtaosa tarkastelujaksolla ratkaistuista kysymyksistä on koskenut rikosoikeuden yleisiä oppeja, ja monessa

ratkaisussa on ollut kysymys rangaistussäännöksen tunnusmerkistön täyttymisestä tai muutoin siitä, onko vastaaja syyllistynyt rikokseen.

Päällimmäinen havainto rikosprejudikaattien rakenteesta on, että ne pääosin muodostavat varsin yhtenäisen ryhmän. Korkeimman oikeuden pääasialliseksi alkavat perusteluilla, joiden ensimmäisenä otsikkona on yleensä asian tausta, jossa kuvataan tapauksen tosiseikkoja lyhyesti usein alempien oikeuksien ratkaisuja selostamalla. Tämä osa ratkaisusta taustoittaa myöhempiä argumentointia siten, ettei prejudikaatin sisältämän oikeusohjeen ymmärtäminen yleensä edellytä selosteessa ennen korkeimman oikeuden ratkaisua kuvattujen alempien oikeuksien ratkaisujen lukemista. Korkeimman oikeuden ratkaisu seisoo tässä mielessä ”omilla jaloillaan”.

Ennakkopäätöksen KKO 2024:65 rakenne poikkeaa taustoituksen osalta muista sikäli, että siinä alempien oikeuksien ratkaisut on selostettu korkeimman oikeuden ratkaisun perusteluissa eikä erikseen ennen korkeimman oikeuden ratkaisua. Ennakkopäätöksessä on siten hyödynnetty niin sanottua ultralyhyttä selostemallia, jota yleensä käytetään jatkokäsittelylupaa koskevissa prejudikaateissa.

Asian taustan jälkeen perusteluissa on säännönmukaisesti kohta, jossa kerrotaan, mistä asiassa on kysymys. Kysymyksenasettelu vastaa yleensä ennakkopäätöksen otsikkoa siten, että molemmissa on ilmaistu samat kysymykset, mutta tästä pääsäännöstä on poikkeuksia. Kysymyksenasettelun jälkeen selostetaan usein asiaan soveltuvia oikeuslähteitä yleensä lain säännöksestä lähtien. Selostetuissa oikeuslähteissä korostuvat määrällisesti korkeimman oikeuden omat aikaisemmat prejudikaatit, mikä on luontevaa ja osoittaa sen, että useimmista ratkaistavista kysymyksistä on aikaisempaa prejudikatuuria, josta voidaan hakea johdantoa harkintaan.

Selostaessaan oikeuslähteitä korkein oikeus voi toisinaan esittää omia oikeudellisia arviointia. Useimmiten

korkein oikeus kuitenkin arvioi oikeuslähteitä ratkaistavan kysymyksen kannalta perustelujen erillisessä korkeimman oikeuden arviointia koskevassa osassa. Tämäkin osa ennakkopäätöksestä voi luonnollisesti sisältää viittauksia sellaisiin oikeuslähteisiin, jotka ovat tarpeellisia korkeimman oikeuden arvioinnin ymmärtämiseksi.

Merkittävää on, että tämän perustelujen ”yleisen osan” yhteydessä korkein oikeus usein muotoilee prejudikaattinormin, jota se soveltaa perustelujen seuraavassa vaiheessa, jossa arvioidaan tapauksen tosiseikkoja prejudikaattinormin pohjalta. Esimerkiksi vuoden ensimmäisessä rikosprejudikaatissa, huumausainerikosta koskevassa ratkaisussa KKO 2024:2 korkein oikeus esitti prejudikaattinormin, jonka mukaan rangaistussäännöksessä käytetty ilmaisu ”pitää hallussaan huumausainetta” kattaa myös tilanteet, joissa henkilö säilyttää hallinnassaan olevissa tiloissa huumausainetta, joka kuuluu toiselle henkilölle. Tämän jälkeen ”arvioinnissa tässä asiassa” korkein oikeus toi laajemmin esiin tapauksen tosiseikkoja ja niiden pohjalta katsoi, että asiassa oli ollut kysymys huumausaineiden hallussapidosta. Yleisen normin muotoilusta huolimatta tapauksen tosiseikoilla oli keskeinen merkitys prejudikaatin ilmaiseman oikeusohjeen ymmärtämisessä.

Lopuksi ennakkopäätöksen perusteluissa voi olla johtopäätöskohta, missä kerrotaan se, mitä edeltävistä perusteluista kyseissä tapauksessa seuraa. Perustelujen jälkeen tuomio- tai päätöslauselmassa ilmaistaan asian lopputulos.

Toinen keskeinen havainto rikosprejudikaateista on, että niistä noin kolmasosassa eli yhdeksässä on otsikosta ilmenevän mukaisesti annettu ennakkopäätös kahdesta eri kysymyksestä. Neljässä tapauksessa toisena kysymyksenä on rangaistuksen mittaaminen (KKO 2024:4, KKO 2024:10 KKO 2024:29 ja KKO 2024:48). Ratkaisussa KKO 2024:25 puolestaan arvioitiin sisäpiiritiedon tunnusmerkistön täyttymisen lisäksi siihen perustuvaa menettämisseuraamusta, ratkaisussa

KKO 2024: 28 kunnianloukkauksen täyttymisen lisäksi osittaista lainvoimaa, ratkaisussa KKO 2024:39 itsekriminointisuoja veropetoksessa ja rikoskump-panuutta salakuljetuksessa, ratkaisussa KKO 2024:40 avunantoa väärennykseen ja ampuma-aserikosta sekä ratkaisussa KKO 2024:55 oikeudenkäytössä kuultavan uhkaamisen tunnusmerkistön täyttymisen lisäksi rikosten yhtymistä. Voidaan siis sanoa, että vaikka tarkastelu-jaksolla annettiin 25 rikosprejudikaattia, niissä samalla annettiin ennakkopäätös 34 eri kysymyksestä. Joitakin vuosikymmeniä sitten tällaisia useamman kuin yhden kysymyksen ennakkopäätöksiä ei mainittavasti annettu.

Kahden kysymyksen prejudikaattien lisäksi perustelujen kysymyksenasettelussa saattoi olla maininta, että asiassa oli kysymys myös rangaistuksen määrittämisestä tai mittaamisesta, vaikka rangaistuksen määrittämistä ei ollut nostettu otsikkoon (KKO 2024:28, KKO 2024:55, KKO 2024:62 ja KKO 2024:65). Parissa tapauksessa rangaistus oli perusteltu seikka-peräisesti, vaikka rangaistusta ei ollut mainittu myöskään kysymyksenasettelussa (KKO 2024:2 ja KKO 2024:39). Merkittävää on, että korkeimman oikeuden suorittamalla rangaistuksen mittaamisella voi näissäkin tapauksissa olla merkitystä oikeuslähteenä (Ks. KKO 2011:102, kohta 19).

Deklaratiivisia ja demonstratiivisia ennakkopäätöksiä

Deklaratiivisilla ennakkopäätöksillä tarkoitetaan prejudikaatteja, joissa ratkaistavana on suhteellisen selväpiirteinen oikeudellinen ongelma kuten se, miten jotakin lainsäädännöstä on tulkittava tai kuinka sitä on sovellettava tietyssä tilanteessa (tulkinta- ja soveltamisprejudikaatit). Toisaalta deklaratiiivisissa ennakkopäätöksessä voi olla kysymys laissa olevan aukon täyttämisestä (lainaukko) muihin oikeuslähteisiin pohjautuvan harkinnan avulla. Viimeksi mainituissa kysymys on siis tapauksista, joissa ei ole säännöstä, joka soveltuisi

ratkaistavana olevaan tapaukseen. Näissäkin tilanteissa on kuitenkin useimmiten mahdollista hyödyntää aikaisempia ennakkopäätöksiä tai esimerkiksi Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytäntöä.

Demonstratiivisiksi voidaan kutsua monenlaisia ennakkopäätöksiä. Esimerkiksi näytön arviointia ja rangaistuksen mittaamista koskevia ennakkopäätöksiä on pidetty demonstratiivisina. Demonstratiivisia prejudikaatteja on kuvattu esimerkiksi arvovaltaisina argumenttikokoelmina ja niiden merkityksenä on pidetty sitä, että ne havainnollistavat tai valaisevat tiettyä kysymyksenasettelua taikka muodostavat oikeudellisen harkinnan lähtökohdan jonkin kysymyksen osalta. Tyypillistä tällaisille prejudikaateille on, että ne usein ilmaisevat punnintanormin tai sisältävät muutoin punnintaa eri seikkojen tai näkökohtien välillä.

Ennakkopäätösten ryhmittely on karkeapiirteistä, eikä kaikkia päätöksiä ole edes mahdollista sijoittaa luontevasti johonkin kirjoituksessa mainituista ryhmistä. Jotkut päätöksistä myös sisältävät elementtejä eri ryhmistä. Erityisesti silloin, kun sovellettavana on säännös, joka sisältää harkinnanvaraa jättävän avoimen käsitteen, lain soveltamista koskeva prejudikaatti voi sisältää punnintaa ja olla muodoltaan demonstratiivinen. Käytännössä yleinen esimerkki tällaisesta hybriditapauksesta on prejudikaatti, jossa arvioidaan, onko rikosta pidettävänä rangaistussäännöksessä tarkoitettulla tavalla kokonaisuutena arvostellen törkeänä tai vähäisenä, jolloin rikoksen törkeysarvio suoritetaan viime kädessä tapauksen tosiseikkojen perusteella. Tarkastelujaksolla tällaisia prejudikaatteja oli kaksi (KKO 2024:48, lievä petos ja KKO 2024:51, lievä veropetos). Lisäksi ratkaisussa KKO 2024:29 arvioitiin vapaudenriiston törkeyttä panttivangin ottamisen tunnusmerkistökriteerinä demonstratiiviselle prejudikaatille ominaisella tavalla.

Tarkastelujaksolta löytyi kaikkiin edellä mainittuihin ryhmiin kuuluvia tapauksia. Esimerkiksi tulkintaprejudikaatista voi nostaa ratkaisun KKO 2024:7,

Ennakkopäätöksissä on ollut kysymys pääosin suhteellisen yleisesti oikeuskäytännössä esiintyvistä rikoksista.

jossa korkein oikeus tulkitsi yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 24 a §:n 2 momentin 1 kohdan säännöstä, jonka mukaan eräiden laissa säädettyjen velvollisuuksien rikkominen on törkeää, jos tuomittu varoituksesta huolimatta toistuvasti rikkoo velvollisuuksiaan. Velvollisuuksien törkeän rikkomisen seuraamuksena yhdyskuntapalvelurangaistus voidaan muuntaa ehdottomaksi vankeudeksi. Korkein oikeus katsoi, ettei ollut perusteita tulkita lain sanamuotoa laajentavasti siten, että velvollisuuksien rikkominen olisi törkeää, kun yhdyskuntapalveluun tuomittu rikkoo velvollisuuksiaan varoituksen jälkeen vain yhden kerran.

Soveltamisprejudikaatteja edustaa ratkaisu KKO 2024:13, jossa sovellettavana oli ryöstöä koskeva rikoslain 31 luvun 1 §:n 1 momentin 1 kohdan säännös. Sen mukaan ryöstöstä tuomitaan muun muassa se, joka anastaa toisen hallusta irtainta omaisuutta käyttämällä tai uhkaamalla käyttää väkivaltaa. Korkein oikeus katsoi, että asianomistajien hallussa laittomasti olleet kannabiskasvit ja huumausaineet, jotka eivät saaneet omaisuutena samanlaista suojaa kuin laillinen omaisuus ja joilla ei ollut taloudellista arvoa laillisilla markkinoilla, olivat ryöstöä koskevassa rangaistussäännöksessä

tarkoitettua toisen irtainta omaisuutta. Ratkaisusta voidaan havaita, ettei lain tulkinnan ja soveltamisen ero ole aina selväpiirteinen. Ratkaistavaa kysymystä olisi ainakin periaatteessa voitu arvioida myös yleisesti rangaistussäännöksen tulkinnan kautta. Soveltamisprejudikaateille voidaan katsoa olevan keskeistä se, että tuomioistuin ratkaisunsa perusteluissa arvioi tapauksen tosiseikkoja sovellettavan säännöksen näkökulmasta. Tulkintaprejudikaateissa tarkastelun kohteena on sen sijaan tulkinnanvarainen säännös, jota mahdollisesti voidaan arvioida tapauksen tosiseikoista erillään.

Esimerkkinä hybriditapauksista voidaan esittää edellä mainittu KKO 2023:51, jossa korkein oikeus ensin muodosti yleisen tason ”demonstratiivisen punnintanormin” siitä, miten lievää veropetosta koskevaa rikoslain 29 luvun 3 §:n säännöstä on perusteltua tulkita. Tämän jälkeen korkein oikeus katsoi sen omaan ja alempien oikeuksien aikaisempaan ratkaisukäytäntöön perustuen pitävänsä perusteltuna tulkita sanotun säännöksen rahamääräistä tunnusmerkkiä siten, että tavoitellun taloudellisen hyödyn määrän ylittäessä 1 000 euroa veropetosta ei lähtökohtaisesti voida pitää vähäisenä. Lopuksi ratkaisussa sovellettiin näitä oikeusohjeita käsillä olleen tapauksen tosiseikkoihin.

Ennakkopäätösten ryhmittely on karkeapiirteistä, eikä kaikkia päätöksiä ole edes mahdollista sijoittaa luontevasti johonkin kirjoituksessa mainituista ryhmistä.

Tarkastelujaksolla annettiin kolme lain aukkoa täyttävää rikosoikeudellista ennakkopäätöstä: lainkonkurrenssia törkeän ryöstön yrityksen ja törkeän pahoinpitelyn kesken koskeva KKO 2024:4, itsekriminointisuoja veropetoksessa koskeva KKO 2024:39 ja rikosten yhtymistä koskeva KKO 2024:55. Mistään arvioitavana olleista kysymyksistä ei ole säädetty laissa, eikä itsekriminointisuoja ole myöskään nimenomaista määräystä Euroopan ihmisoikeussopimuksessa. Kaikista näistä kysymyksistä on kuitenkin aikaisempia ennakkopäätöksiä, joihin ratkaisut voitiin osaltaan perustaa, ja itsekriminointisuoja koskeva periaate perustuu tunnetusti Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ihmisoikeussopimuksen soveltamista koskevaan laajaan ratkaisukäytäntöön. Itsekriminointisuoja koskevassa vahvennetulla jaostolla tehdyssä ratkaisussa oli erityistä se, että siinä arvioitiin uudelleen aikaisemmassa ennakkopäätöksessä KKO 2013:2 omaksuttua kantaa suojan saamisen edellytyksistä ja päädyttiin samanlaisessa tapauksessa eri lopputulokseen kuin mainitussa aikaisemmassa ennakkopäätöksessä.

Kuten jo edeltä ilmenee, tarkastelujaksolla annettiin myös useita demonstratiivisia prejudikaatteja. Rangaistuksen mittaamisesta oli otsikon mukaan kysymys kuudessa ratkaisussa. Lisäksi prejudikaattikysymyksen liittyen näytön arviointia suoritettiin ratkaisuissa KKO 2024:16, KKO 2024:21 ja KKO 2024:34, vaikka

asiasanoiksi todistelua ja näytön arviointia ei missään niistä nostettu.

Lopuksi on vielä syytä mainita törkeää huumausainerikosta koskeva ratkaisu KKO 2024:32 erityislaatuisena esimerkkinä. Vaikka ennakkopäätös asiasanojen ja osin otsikon tekstin perusteella koskee rangaistuksen mittaamista, prejudikaatin ydinviesti liittyy korkeimman oikeuden Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselta pyytämään lausuntoon. Sen ja muiden uusimpien asiantuntijalausuntojen perusteella ennakkopäätöksessä arvioitiin eräiden huumausaineiden keskimääräistä käyttöannosta toisin kuin vuonna 2005 annetussa ennakkopäätöksessä. Huumausaineen tavanomaisella käyttöannoksella on huumausainerikosten rangaistuskäytännön ja sen yhtenäisyyden kannalta keskeinen merkitys, koska eri huumausaineiden määrää arvioidaan oikeuskäytännössä tavanomaisen käyttöannoksen avulla. Ratkaisussa KKO 2024:32 ei ole tämän ydinviestin osalta kysymys demonstratiivisesta näyttöprejudikaatista, jossa näytön arviointia koskeva argumentointi olisi keskeistä, mutta ei myöskään lain tulkintaan tai soveltamiseen taikka laissa olevan aukon paikkaamiseen liittyvästä prejudikaatista. Keskeistä siinä on sen sijaan näyttönharkinnan lopputuloksena todetut keskimääräiset käyttöannokset. Ratkaisu osaltaan osoittaa sen, ettei kaikkia ennakkopäätöksiä ole mahdollista sijoittaa luontevasti johonkin edellä mainituista luokitteluryhmistä.

Faktoilla on väliä

Kuten kirjoituksen alussa todettiin, korkeimman oikeuden ennakkopäätökset ovat kokeneet muodonmuutoksen. Aikaisemmin tosiseikat eli faktat olivat keskiössä, nykyisin relevantit tosiseikat yleensä todetaan perustelujen loppupuolella ”arvioinnissa tässä asiassa” ja ne voivat muodostaa pituudeltaan suhteellisen vähäisen osan ennakkopäätöksen perusteluista. Ovatko ennakkopäätöksen tosiseikat menettäneet siis merkitystään ennakkopäätöksiä lainkäyttöön liittyvissä tehtävissään hyödyntävien kannalta? Perinteisesti on katsottu, että ennakkopäätöksen soveltuvuutta uuteen tapaukseen arvioidaan sen perusteella, onko kysymys samanlaisista tapauksista, ja vertaamalla tapausten faktoja keskenään. Kuvaavaa tässä suhteessa on valituslupaperusteita koskeva oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 3 §:n 1 momentin säännös, jonka mukaan valituslupa voidaan prejudikaattiperusteella myöntää, ”jos lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa tapauksissa” on tärkeää saattaa asia korkeimman oikeuden ratkaistavaksi.

On selvää, että tosiseikkojen merkitys vaihtelee ennakkopäätöksissä ratkaistujen kysymysten laadun perusteella. Lain säännöstä koskevissa tulkintaprejudikaateissa tapauksen yksilöllisillä faktoilla ei välttämättä ole merkitystä prejudikaatin ilmaiseman oikeusohjeen soveltamisessa. Edellä kuvatussa tulkintaprejudikaatissa KKO 2024:7, jossa katsottiin, ettei velvollisuuksien rikkominen ole yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetussa laissa tarkoitettulla tavalla törkeää, kun yhdyskuntapalveluun tuomittu rikkoo velvollisuuksiaan varoituksen jälkeen vain yhden kerran, ainoastaan yhdellä faktalla oli merkitystä eli sillä, että vastaaja oli rikkonut yhdyskuntapalvelun velvollisuuksia vain kerran. Vastaavasti arvioitaessa ennakkopäätöksen soveltumista uudessa tapauksessa vain varoituksen jälkeisten velvollisuuksien rikkomisten lukumäärällä on merkitystä. Sen sijaan demonstratiivisissa ennakkopäätöksissä relevanttien seikkojen määrä voi olla suuri ja vertailu huomattavasti monimutkaisempaa.

Oma käsitykseni on, ettei tosiseikkojen keskeinen merkitys ennakkopäätöksen soveltamisessa ole juurikaan muuttunut. Tämä johtuu osaltaan siitä, että korkein oikeus voi ohjata oikeuskäytäntöä vain ratkaisemalla yksittäisiä oikeustapauksia. Korkeimman oikeuden monipuolinen oikeudellinen argumentointi ennakkopäätöksessä sen sijaan voi helpottaa soveltajaa arvioimaan prejudikaatin soveltuvuutta ja vaikutuksia ratkaistavana olevassa uudessa tapauksessa sekä mahdollisesti löytämään uuteen tapaukseen paremmin soveltuvan ennakkopäätöksen tai muun oikeuslähteen. ”Arviointi tässä tapauksessa” on sen vuoksi soveltajan kannalta usein tärkein osa ennakkopäätöstä. Vastaavasti on yhtä tärkeää, että ennakkopäätöksessä esitetään täsmällisesti ne relevantit tosiseikat, joihin prejudikaattinormia sovelletaan, mutta ei välttämättä enempää. Myös liiallinen faktatulva vaikeuttaa arviointia ennakkopäätöksen sovellettavuudesta uuteen tapaukseen ja voi heikentää ennakkopäätöksen vaikuttavuutta.

Markkinaoikeusasiat korkeimmassa oikeudessa

SANNA HOLKERI JA PEKKA PULKKINEN

Korkeimmassa oikeudessa käsitellään siviiliasioiden asiaryhmään kuuluvina markkinaoikeuden ensimmäisenä asteena käsittelemiä asioita. Näihin ovat vanhastaan kuuluneet niin sanotut markkinaoikeudelliset asiat, joiden lisäksi myös teollis- ja tekijänoikeudelliset riita- ja hakemusasiat on 1.9.2013 voimaan tulleen uudistuksen myötä siirretty Helsingin käräjä- ja hovioikeudesta markkinaoikeuden toimivaltaan.

TÄSSÄ KIRJOITUKSESSA luodaan katsaus kyseisiin asiaryhmiin ja niihin kuuluvien asioiden käsittelyyn korkeimmassa oikeudessa edellä mainitun uudistuksen jälkeen eli vuodesta 2014 lukien.

Markkinaoikeuden toimivaltaan kuuluvat asiat ja niiden käsittely

Markkinaoikeus toimii erityistuomioistuimena markkinaoikeudellisissa asioissa sekä teollis- ja tekijänoikeudellisissa riita- ja hakemusasioissa. Se toimii myös ensimmäisenä muutoksenhakuasteena teollisoikeuksien rekisteröintipäätöksiä koskeissa valitusasioissa. Lisäksi markkinaoikeus on toimivaltainen erityistuomioistuina myös kilpailu- ja valvonta-asioissa sekä julkisia hankintoja koskeissa asioissa.

Asioiden käsittelystä markkinaoikeudessa sekä muutoksenhausta markkinaoikeuden ratkaisuun säädetään oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetussa laissa, jonka lisäksi oikeudenkäyntimenettelyyn sovel-

letaan asiasta riippuen joko oikeudenkäymiskaaren tai oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain säännöksiä. Vastaavasti myös muutoksenhaku markkinaoikeuden ratkaisuihin jakautuu yhtäältä korkeimpaan oikeuteen ja toisaalta korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Teollis- ja tekijänoikeudellisissa riita- ja hakemusasioissa sekä markkinaoikeudellisissa asioissa sovelletaan osaltaan oikeudenkäymiskaaren säännöksiä ja muutosta niihin haetaan valittamalla korkeimpaan oikeuteen.

Teollis- ja tekijänoikeudellisina riita-asioina markkinaoikeus käsittelee muun ohella patenttiin, hyödyllisyysmalliin, tavaramerkkiin, toiminimeen ja tekijänoikeuteen perustuvien yksinoikeuksien loukkausta sekä teollisoikeuksien rekisteröintien kumoamista koskevat kanteet ja eräät liikesalaisuuslakiin perustuvat riita-asiat. Hakemusasioihin kuuluvat muun ohella immateriaalioikeuden loukkaukseen perustuvat turvaamistoimiasiat.

Markkinaoikeudellisissa asioissa on puolestaan pääosin kysymys lainvastaiseksi väitettyyn menettelyyn kohdistuvista kieltovaatimuksista asioissa, jotka on säädetty markkinaoikeuden toimivaltaan muun ohella kuluttajansuojalaissa, maksupalvelulaissa, elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä annetussa laissa, laissa kaupallisten sopimusten maksuehdoista, alkoholilaissa ja tupakkalaissa. Markkinaoikeudellisina asioina käsitellään myös esimerkiksi sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain mukaisen kiellon määräämistä koskevat asiat, jotka koskevat muun ohella hyvän liiketavan vastaista menettelyä. Markkinaoikeudellinen asia tulee tyypillisesti vireille kuluttaja-asiamiehen tai sen elinkeinonharjoittajan hakemuksella, johon kiellettäväksi vaadittava menettely kohdistuu tai jonka toimintaa se vahingoittaa. Oikeudenkäymiskaaren säännöksiä sovelletaan markkinaoikeudellisten asioiden käsittelyyn vain rajoitetusti.

Markkinaoikeus on lähtökohtaisesti päätösvaltainen kolmen lainoppineen jäsenen kokoonpanossa, mutta muun ohella patenttia tai hyödyllisyysmallia koskevissa asioissa kokoonpanoon kuuluu pääsääntöisesti lisäksi teknisen asiantuntemuksen omaava jäsen eli markkinaoikeusinsinööri. Markkinaoikeuden kokoonpanoon voi myös muita asioita käsiteltäessä kuulua enintään kaksi sivutoimista asiantuntijajäsentä, mikäli asian laatu sitä edellyttää.

Muutoksenhaku markkinaoikeuden ratkaisuun ja käsittely korkeimmassa oikeudessa

Muutosta markkinaoikeuden ratkaisuun edellä mainituissa asioissa haetaan valittamalla suoraan korkeimpaan oikeuteen, mikä edellyttää valituslupaa. Asian käsittelyssä korkeimmassa oikeudessa noudatetaan muutoinkin samaa menettelyä kuin hovioikeuden toisena asteena käsittelemiä asioita koskevassa muutoksenhaussa. Korkeimmassa oikeudessa asian käsittelyyn ei osallistu teknisiä tai muita asiantuntijajäseniä, vaan ne ratkaistaan tavanomaisissa oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 9–10 §:n mukaisissa kokoonpanoissa, joihin

jäsenet määrätään korkeimman oikeuden työjärjestyksen 12 §:n perusteella lähtökohtaisesti sattumanvaraisuuden pohjalta. Mikäli asian ratkaiseminen edellyttää erityistä immateriaalioikeudellista asiantuntemusta, pyritään tarkastavaksi jäseneksi kuitenkin määräämään joku niistä jäsenistä, jotka ovat erityisesti perehtyneet tämän oikeudenalan asioihin. Lisäksi markkinaoikeusasiat jaetaan ensisijaisesti kyseisiin asioihin perehtyneiden esittelijöiden valmisteltaviksi.

Korkeimmassa oikeudessa on vuodesta 2014 alkavan tarkastelujakson aikana tullut vuosittain vireille 8–20 teollis- ja tekijänoikeudellista riita- ja hakemusasiaa sekä markkinaoikeudellista asiaa. Viimeisen viiden vuoden aikana korkeimpaan oikeuteen on saapunut markkinaoikeudesta yhteensä 67 asiaa ja valituslupia on myönnetty 17. Vuonna 2024 markkinaoikeudesta saapuneiden asioiden määrä oli 18 ja niissä myönnettiin 4 valituslupaa. Kysymys on siten pienestä asiaryhmästä, jossa vireille tulevien asioiden lukumääräisesti vähäinenkin muutos näyttäytyy suhteellisesti suurena vuosittaisena vaihteluna. Yleisesti voidaan kuitenkin todeta, että vuosikertomuksen tilasto-osuudesta ilmenevä lasku korkeimmassa oikeudessa viime vuosina vireille tulleiden siviiliasioiden sekä niissä myönnettyjen valituslupien määrässä ei ole heijastunut korkeimpaan oikeuteen markkinaoikeudesta saapuvien asioiden tai niissä myönnettyjen valituslupien määriin.

Teollis- ja tekijänoikeudellisissa riita- ja hakemusasioissa annettuja ennakkopäätöksiä

Korkein oikeus on vuodesta 2014 lukien antanut immateriaalioikeudellisissa riita- ja hakemusasioissa 17 ennakkopäätöstä, joista valtaosassa on ollut nykysääntelyn mukaisesti kysymys muutoksenhausta markkinaoikeuden ratkaisuun.

Tekijänoikeudesta on tarkastelujaksolla annettu kuusi ratkaisua, joissa on käsitelty muun ohella teosten käyttöön digitaalisessa verkkoympäristössä liittyviä kysymyksiä.

Vuonna 2024 markkinaoikeudesta saapuneiden asioiden määrä oli 18 ja niissä myönnettiin 4 valituslupaa.

Ratkaisut KKO 2017:85 ja KKO 2022:47 koskevat tekijänoikeuden haltijan oikeutta saada tekijänoikeuslain 60 a §:n nojalla teleoperaattorilta yhteystiedot sellaisista teleliittymistä, joista yksinoikeudella suojattua elokuvateosta saatetaan BitTorrent-vertaisverkossa yleisön saataviin ilman oikeudenhaltijan suostumusta. Saatavien yhteystietojen avulla oikeudenhaltijalla on mahdollisuus kohdistaa teosta levittäviin tahoihin yksinoikeuden loukkaukseen perustuvia vaatimuksia. Ratkaisussa KKO 2017:85 luovutusmääräyksen ulkopuolelle rajattiin ne yhteystiedot, joita teleyritys säilyttää lain nojalla pelkästään viranomaisia varten. Ratkaisu KKO 2022:47 taas koski yhteystietojen luovutusmääräyksen antamisen edellytyksiä ja erityisesti sitä, mitä tarkoitetaan tekijänoikeudella suojatun aineiston saattamisella yleisön saataviin tekijän oikeuksien suojan kannalta merkittävässä määrin. Tämän niin sanotun merkittävyysedellytyksen tulkinnassa huomioon otettavina seikkoina todettiin muun ohella tekijänoikeudella suojatun aineiston saataville saattamisen laajuus, aineiston laatu ja teleliittymän käyttäjän menettelyyn liittyvät seikat sekä se, että kysymyksessä olevalla määräyksellä teleliittymän käyttäjän yhteystietoja luovutetaan toiselle yksityiselle taholle käyttäjän yksityisyyden suojaa rajoittaen.

Ratkaisussa KKO 2023:48 oli kysymys mediayhtiön oikeudesta sisällyttää verkkolehdestä julkaisemaansa artikkeliin kuvakaappaus artikkelissa käsitellyn julkisuuden henkilön Instagram-tilillään julkaisemasta valokuvasta, johon hänellä oli tekijänoikeuslain 49 a §:n mukainen yksinoikeus. Asiassa arvioitiin, oliko yhtiöllä ollut oikeus saattaa valokuva ilman valokuvaajan suostumusta verkkolehdessä yleisön saataviin yhtääl-

tä tekijänoikeuslain 25 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun lehdistön lainausoikeuden tai toisaalta tekijänoikeuslain 22 §:n mukaisen sitaattioikeuden perusteella. Ratkaisussa katsottiin, että näiden yksinoikeuden rajoitusten soveltamisedellytykset eivät kysymyksessä olevassa tapauksessa täyttyneet ja kuvan julkaisu lehdessä oli siten loukannut valokuvaajan yksinoikeutta.

Korkein oikeus on antanut myös kaksi tekijänoikeuden yhteishallinnointiin liittyvää ennakkopäätöstä. Ratkaisussa KKO 2022:44 Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teosto ry veloitettiin palauttamaan televisioyhtiön sille maksamat tekijänoikeuskorvaukset siltä osin kuin ne ylittivät tekijänoikeuskorvausten kohtuulliseksi vahvistetun määrän, ja ratkaisussa KKO 2024:53 katsottiin, että Kopiosto r.y:llä ei ollut oikeutta ajaa omissa nimissään edustamiensa oikeudenhaltijoiden yksinoikeuksien loukkaukseen perustuvaa kannetta. Jälkimmäisessä asiassa korkein oikeus pyysi ennakkoratkaisua Euroopan unionin tuomioistuimelta, joka ratkaisi asian tuomiolla 23.11.2023 Telia Finland, C-201/22, EU:C:2023:914.

Patentteihin liittyen on vastaavana aikana annettu kuusi ennakkopäätöstä, jotka koskevat pääosin menettelyyn ja turvaamistoimiin liittyviä kysymyksiä. Ratkaisussa KKO 2015:51 tulkittiin patenttilain 57 a §:n 1 ja 2 momentin säännöksiä niin sanottujen analogiamenettelmäpatenttien loukkausta koskevissa asioissa sovellettavasta käännetystä todistustaakasta sekä liikesalaisuussuojan huomioon ottamisesta. Ratkaisussa KKO 2015:77 katsottiin, ettei tuomioistumen tullut arvioida patentin loukkauksen perusteita tilanteessa, jossa loukkauskanne oli hylätty patentin

mitättömäksi julistamisen perusteella. Ratkaisussa KKO 2018:59 patentin loukkaukseen perustuvaa korvausta koskevan tuomion oikeusvoiman katsottiin tapauksen olosuhteissa estävän myöhemmin esitettyjen, samaan loukkaukseen perustuvien korvausvaatimusten tutkimisen.

Ratkaisussa KKO 2019:10 arvioitiin todistelun turvaamisesta teollis- ja tekijänoikeuksia koskevissa riita-asioissa annetun lain mukaisen turvaamistoimen ja tiedonantomääräyksen edellytyksiä. Patentinhaltijan vaatimuksesta ulosottomies määrättiin tallentamaan patenttia loukanneen tahon hallussa olevia, loukkaavaan tuotteeseen liittyviä laskuja, kuitteja, kirjanpitoaineistoa sekä tilausasiakirjoja. Patentinhaltijalle määrättiin myös oikeus tutustua ulosottomiehen luona turvaamistoimen kohteena olevaan aineistoon ja saada siitä käyttöönsä jäljennöksiä ja valokuvia.

Oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 3 §:n mukaista turvaamistoimea koskevassa ratkaisussa KKO 2019:34 katsottiin, että turvaamistoimi on määrättävä peruutettavaksi, mikäli turvaamistoimen myöntämisen jälkeen olosuhteissa on tapahtunut sellainen muutos, etteivät turvaamistoimen edellytykset enää täyty. Tällainen olosuhteiden muutos voi liittyä paitsi niihin tosiseikkoihin, joihin turvaamistoimen myöntäminen on perustunut, myös muutoksiin siinä oikeustilassa, johon turvaamistoimen edellytysten arviointi on pohjautunut. Patentinhaltijalle lääkkeiden lisäsuojatodistuksista annetun asetuksen (EY) N:o 469/2009 perusteella myönnetyn lisäsuojatodistuksen todennäköiseen loukkaukseen perustettu turvaamistoimi peruutettiin, kun unionin tuomioistuimen antama ennakkoratkaisu oli horjuttanut olettaa kysymyksessä olevan lisäsuojatodistuksen pätevyydestä. Ratkaisussa KKO 2023:61 taas todettiin turvaamistoimiasian käsittelyssä menettelyvirhe. Markkinaoikeus oli katsonut väitetyn loukkauksen kohteena olevaan lisäsuojatodistukseen liittyvän pätevyysoletaman tulleen horjutetuksi, ja siten hylännyt

turvaamistoimihakemuksen vastapuolen lausumassa esitettyjen väitteiden perusteella varaamatta turvaamistoimen hakijalle tilaisuutta lausua niiden johdosta.

Tavaramerkeistä on annettu kolme loukkausarviointia koskevaa ennakkopäätöstä. Ratkaisussa KKO 2016:16 arvioitiin laajalti tunnetun tavaramerkin ja ratkaisussa KKO 2017:42 ulkoasutavaramerkin suojaa. Ratkaisu KKO 2023:87 koskee tavaramerkin haltijan oikeutta kieltää sellaisten tavaroiden myynti, jotka se on itse saattanut markkinoille ja joihin nähden tavaramerkkioikeus on siten sammunut. Tavaramerkin SODASTREAM haltija oli saattanut markkinoille juomien hiilihapotuslaitteissa käytettäviä hiilihappopulloja, jotka oli varustettu sen tavaramerkeillä. Toinen elinkeinonharjoittaja oli ryhtynyt täyttämään uudelleen kuluttajilta palautuneita pulloja sekä myymään niitä. Myytäviin pulloihin oli vaihdettu jälleenmyyjän etiketti siten, että niihin kaiverrettu tavaramerkki SODASTREAM oli jätetty näkyviin. Ratkaisussa katsottiin, että tavaramerkin haltijalla oli yksinoikeuden sammumisesta huolimatta oikeus vastustaa uudelleen täytettyjen pullojen myyntiä siltä osin kuin siitä aiheutui kuluttajille virheellinen mielikuva tavaramerkin haltijan ja jälleenmyyjän välisestä taloudellisesta yhteydestä. Korkein oikeus pyysi asiassa ennakkoratkaisua Euroopan unionin tuomioistuimelta, joka ratkaisi asian tuomiolla 27.10.2022 Soda-Club (CO2) ja SodaStream International, C-197/21, EU:C:2022:834.

Korkein oikeus on antanut tarkastelujaksolla kaksi ennakkopäätöstä toiminimistä. Ratkaisussa KKO 2022:41 arvioitiin aputoiminimen kumoamista käyttämättömyyden perusteella ja ratkaisussa KKO 2024:11 toiminimen kumoamista, sillä perusteella, että henkilön suostumus hänen sukunimensä käyttämiseen toiminimessä oli lakannut. Viimeksi mainitussa ratkaisussa kumottiin myös kysymyksessä olevan sukunimen sisältävä tavaramerkki, sillä perusteella, että se oli tullut harhaanjohtavaksi.

Markkinaoikeudellisissa asioissa annettuja ennakkopäätöksiä

Markkinaoikeudellisissa asioissa on tarkastelujaksolla annettu viisi ennakkopäätöstä, joista neljä koskee kuluttaja-asiamiehen vaatimusta kuluttajansuojalain vastaisen menettelyn kieltämiseksi. Ratkaisussa KKO 2017:83 arvioitiin markkinoinnissa annetun hintalupauksen harhaanjohtavuutta. Sopimusehtojen sääntelyä koskevassa ratkaisussa KKO 2016:49 katsottiin, ettei puhelinliittymäsopimuksen sopimusehto paperilaskusta veloittavasta erillisestä maksusta ollut kohtuuton. Niin sanottuja pikavippejä koskevissa tuoreissa ratkaisussa KKO 2024:58 ja KKO 2024:59 arvioitiin sitä, olivatko eräiden kuluttajille luottosopimussuhteessa erillistä maksua vastaan tarjottujen palvelujen kustannukset kuluttajansuojalaissa tarkoitettuja luottokustannuksia. Ratkaisuissa katsottiin, että kysymys oli luottokustannuksista, joille säädetty enimmäismäärä oli siten ylittynyt ja kiellon määräämiselle oli perusteet.

Elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelyä koskevassa ratkaisussa KKO 2023:68 hankintayksikköä kiellettiin kaupallisten sopimusten maksuehdoista annetun lain nojalla jatkamasta sellaisen, hankintayksikön ja yhtiön välisen sopimuskäytännön soveltamista, jonka mukaan yhtiöllä ei ollut oikeutta viivästyskorkoon, mikäli hankintayksikön tekemä maksu oli suoritettu sen pankkitililtä eräpäivänä, vaikka maksettu määrä olisi ollut yhtiön tilillä käytettävissä vasta eräpäivän jälkeen.

Työn muutos tulisi nähdä mahdollisuutena

JAANA-MAIJA KOUKI

Uusi ei synny vain uudesta vaan myös vanhan näkemisestä uudessa valossa.

– S. KIERKEGAARD

KORKEIMMAN OIKEUDEN toiminnan digitalisoituminen on pitkälinen, jo reilun vuosikymmenen kestänyt prosessi. Lainkäyttöä on sähköistetty ensin vanhojen järjestelmien sallimissa puitteissa ja nyt AIPA-järjestelmän avulla. Samalla hallinnolliset asiat ovat sähköistyneet Hilda-järjestelmään.

Meneillään on muutos, joka leikkaa läpi koko korkeimman oikeuden toiminnan. Paperimaailma jää taakse, tiedonkulku siirtyy tietojärjestelmiin. Digitalisaatio on asiaa pohtivan omista mieltymyksistä ja valmiuksista riippuen joko uhka tai mahdollisuus. Uudenlaiset vaatimukset osaamiselle edellyttävät uusiutumista.

Tietohallintoa ja tiedonhallintaa

Tietohallinnon asiantuntijana tehtäviini kuuluu huolehtia, että korkeimman oikeuden lainkäyttötyössä ja hallinnossa on käytössä tarkoituksenmukaiset, toimivat ja tietoturvalliset tietojärjestelmät ja laitteet oikeusrekisterikeskuksen, Valtorin ja Tuomioistuinviraston tarjoamissa puitteissa. Osallistun tietohallinnon ja tiedonhallinnan näkökulmasta korkeimman oikeuden työntekijöiden suunnitteluun ja kehittämiseen sekä hallinnonalan tietojärjestelmien kehittämisprojekteihin. Lisäksi tehtäviini kuuluu reagointi

häiriötilanteisiin. Työn määrä on kasvanut, vaatimukset alati muuttuvassa työskentely-ympäristössä vaativat vireyttä.

Tiedonhallinnassa yhdistyy tieto- ja viestintätekniikan soveltaminen ja käytännön toiminta. Kerään tietoa ja organisoin sen tallentamista niin, että tieto on käytettävissä luotettavasti ja tarkoituksenmukaisesti, esimerkiksi järjestelmiä ylläpitämällä. Se ei ole pelkkää tekniikkaa, vaan se yhdistää toimintaa ja tiedonkulkua, mahdollistaen tietovirtojen hyödyntämisen esimerkiksi tiedolla johtamisessa. Työn ytimessä on lukuisten osasten yhteensovittaminen palvelemaan korkeimman oikeuden ydintehtäviä.

Aloitin työt korkeimmassa oikeudessa vuonna 2008 korkeimman oikeuden väistötiloissa Heimolan talossa. ICT oli kovin vaatimatonta ja ajastaan jälkeen jäänyttä. Sähköinen työskentely tarkoitti WordPro-tekstinkäsittelyä ja Notes-asianhallintaa; ei mobiililaitteita, langattomuudesta puhumattakaan.

Kirjominen kohti nykyhetkeä muutamalla kärjellä – perustekniikka, osaaminen, sähköisen käsittelyn mahdollistavat järjestelmät – on ollut vauhdikasta ja tuloksellista.

Digitalisaation myötä tietohallinnossa korostuu aiempaa enemmän substanssi- ja soveltamisaaminen.

Yhteistyötä ja hiljaisen tiedon jakamista

Korkeimman oikeuden tietohallinnossa annamme lähitukea ja teemme käyttäjätunnus-, käyttöoikeus- ja laitetilauksia. Toimimme poikkihallinnollisesti aivan jokaisen kanssa, kuuntelemme tarpeita, mietimme ratkaisuja, aikataulutamme ja neuvottelemme. Vuosi sitten perustetussa tukiyksikössä hoidamme turvallisuutta ja tuotamme monenlaisia sisäisiä palveluja. Virastomestarityötä kehitetään vastaamaan sähköisen työskentelyn arkisia tarpeita.

ICT:n saralla teemme yhteistyötä Valtorin, Oikeusrekisterikeskuksen, Tuomioistuinviraston ja muiden tuomioistuinten kanssa sekä hallinnonalan verkostoissa. Yhteistyön merkitys kasvaa kaiken aikaa – se tarkoittaa aikataulujen sovittelua, palveluiden valintaa, tietoturvan ja tietosuojan arviointia sekä toteuttamista.

Ennen kuin uusi järjestelmä on jokaisella käytössä, on tehty paljon ja monenlaista yhteistyötä. Tietohallinnon tulee olla yhteistyössä viestinviejänä, suomentajana, ymmärtäjänä sekä korkeimpaan oikeuteen päin että ulospäin. Prosesseja kuvataan, käyttöoikeuksia suunnitellaan sekä tutustutaan aivan jokaiseen käytössä olevaan järjestelmään ja sen käyttäjään.

Tietohallinnossa hiljainen tieto on taitoa jakaa tietoa keskustellen, hyväksyen, mallintaen, integroiden ja reflektoiden. Osa hiljaista tietoa ovat kussakin tilanteessa tarvittavat verkostot ja kontaktit. Onnistuessaan hiljainen tieto tuottaa toiminnan sujuvuutta, tehokkuutta ja virheettömyyttä, mikä kuitenkin on vaikeasti mitattavissa.

Digitalisaation myötä tietohallinnossa korostuu aiempaa enemmän substanssi- ja soveltamisaaminen. Työskentelyprosessin sähköistyessä AIPAn myötä on huomattu aivan uudella tavalla tärkeydellä ketjujen toimivuuden tärkeys; tehty työ vaikuttaa suoraan seuraavan tiedon käsittelijän työhön niin tuomioistuinten välillä kuin niiden sisällä. Työn siirtyessä toimijalta seuraavalle, esimerkiksi kirjaamosta ryhmäpäällikölle tai esittelijältä esittelyavustajalle, merkitsee paitsi oikea-aikaisuus ja tehdyn työn laadukkuus, myös siitä viestiminen ja oman tehtävän täyttäminen. Sähköisissä työtavoissa jokainen joutuu miettimään tiedonkulkua: kuka viestii, mitä viestii, miten viestii ja missä tieto on. Kokemuksellinen hiljainen tieto on perusolemukseltaan subjektiivista ja sen integroiminen uudelleen toimintaan vaatii asiantuntijuutta.

Oppiminen ja osaamistarpeet muuttuvat

Kanslian töitä on perinteisesti ajateltu rutiineina ja suorittamisena. Digitalisoitumisen myötä työn itsenäisyyden ja asiantuntijuuden merkitys kasvaa. Soveltaminen on tullut jäädäkseen. Työn tekeminen jatkuvassa muutoksessa asettaa uudenlaisia vaatimuksia.

Kanslian osalta parhaat edellytykset työssä menestymiselle antaa hyvä perusosaaminen niin tietotekniikassa kuin substanssissa, sekä taito soveltaa oppimaansa. Teknisten taitojen pohja tulisi jokaisella kansliatyöhön rekrytoitavalla olla tasolla, jonka päälle voidaan kasvattaa substanssiosaamista. Työpaikka ei saisi enää olla oppikoulu, jossa perehdytys aloitetaan esimerkiksi sähköpostin käytön alkeista. Jokaisen taitopakissa tulisi olla myös kyky arvioida oma osaaminen ja tunnistaa omat vahvuudet.

Korkeimman oikeuden ICT-valiokunnan yhtenä tehtävänä on ollut huolehtia, että koko henkilöstö koulutetaan käyttöön tulevien ohjelmien ja laitteiden käytössä itsenäisen työskentelyn mahdollistavalle tasolle. Kun hallitsee työvälineet, voi keskittyä ydinasiaan eli lainkäytön tukemiseen.

Muutos ei tapahdu hetkessä. Jokainen pärjää hyvin ottamalla vastuun omasta osaamisestaan, pitämällä kiinni sovitusta sekä ripauksella uteliaisuutta, rohkeutta ja kyseenalaistamista.

Kanslian neljä vuosikymmentä

NIINA LANTTO

SUVI IKONEN loi mittavan uran korkeimmassa oikeudessa työskennellen kanslian puolella toimistoapulaisena, arkistinhoitajana, I-osaston puheenjohtajan sihteerinä, kansliapäällikön sihteerinä sekä esittelyavustajana. Ikonen jäi eläkkeelle 1.9.2024 työskenneltyään korkeimmassa oikeudessa yhteensä 44 vuotta. Ikonen sai uransa aikana useita kunniamerkkejä tunnustukseksi valtion hyväksi suoritetusta pitkäaikaisesta palvelusta.

Missä työskentelit ennen korkeimpaan oikeuteen tuloa? Milloin aloitit työskentelyn korkeimmassa oikeudessa ja missä tehtävässä?

Pääsin ylioppilaaksi Helsingin yhteislyseosta vuonna 1979. Ennen korkeimpaan oikeuteen pääytymistä työskentelin Marian sairaalassa kirurgian- ja sisätautien osastoryhmän vuodeosastolla apuhoitajan tehtävissä. Syksyllä 1980 satuin näkemään ilmoituksen tilapäisen toimistoapulaisen paikasta korkeimmassa oikeudessa. Hakijoita oli ilmeisesti paljon, mutta onnistuin saamaan paikan.

Missä eri työtehtävissä työskentelit ja millaista työskentelyä korkeimmassa oikeudessa oli?

Työurani alkoi Kluuvikatu 3:ssa sijaitsevassa korkeimman oikeuden sivuosastossa. Valituslupajärjestelmä oli juuri tullut käyttöön, ja minut oli otettu töihin jutturuuhkan vuoksi. Työtehtäviini kuului muun muassa asiakirjojen kopiointi jäsenille, ja kopiotyötä oli paljon. Työtahti oli kova, mutta onneksi työkaverit olivat mukavia. Kansliapäällikkönä oli tuolloin Jaakko Wäre ja presidenttinä Curt Olsson.

Vuonna 1983 siirryin arkistinhoitajan tehtäviin Pohjoisesplanadi 3:een. Arkistossa työtahti oli rauhal-

lisempi, mutta työ oli itsenäistä ja vaati tarkkuutta. Tein arkistotyön lisäksi tuolloin muutamia kuukausia töitä myös kirjaamossa. Suoritin lisäksi työn ohella kaksivuotisen valtionhallinnon toimistotutkinnon (VHTT), ja valmistuin toukokuussa 1987, myöhemmin suoritin myös merkonomin tutkinnon. Jatkoin arkistinhoitajan tehtävässä vuoteen 1988 asti.

Siirryin 1990-luvun alussa I-osaston puheenjohtajan Paavo Salervon sihteeriksi. Tehtävään kuului Salervon ja ryhmäpäällikkö Anneli Tuomolan avustamista istun-

tosuunnittelussa, jäsenten loma-asoiden hoitamista sekä yhteydenpitoa esittelijöihin. Osastojen yhdistymisen jälkeen 2000-luvun alussa siirryin esittelyavustajaksi, ja jatkoin tehtävässä urani loppuun asti. Vasta esittelyavustajana jouduin perehtymään kirjoitustyöhön enemmän. Kun korkeimpaan oikeuteen saatiin keskustietokone, avustajat ryhtyivät tekemään hylkykonsepteja ja myös lyhyempiä purkukonsepteja sekä toimituskirjoja ja muita jälkitöitä. Avustajan työ on mielestäni pitkälti palveluammatti, ja työ on itsenäistä. Avustajien työt ovat vuosien saatossa lisääntyneet, ja avustajien määräänkin on näin ollen lisätty. Avustajat tekevät yhteistyötä esittelijöiden kanssa, ja yleensä yhteistyö sujuu paremmin, kun on oppinut tuntemaan esittelijät ja heidän työtapansa. Olen urani aikana saanut työskennellä upeiden ihmisten kanssa, ja uskon, että se onkin pitkän työurani “salaisuus”.

Miten työskentelytavat ja -järjestelmät ovat muuttuneet? Millaisia muutokset ovat olleet mielestäsi?

Aloittaessani työt vuonna 1980 KKO:ssa ei ollut tietokoneita, vaan käytössä olivat sähköiset kirjoituskoneet. Kluuvikadulla oli alkuun vain yksi kopiokone, jossa ei

AIPA-hanke

Hankkeen tavoitteena oli siirtyä lainkäytössä sähköisiin työmenetelmiin ja luoda uusia työtapoja tukeva yhtenäinen järjestelmä.

Syyttäjät ja yleiset tuomioistuimet käsittelevät AIPA-järjestelmässä asiat kokonaisuudessaan sähköisesti vireille tulosta ratkaisemiseen ja arkistointiin saakka.

Hanke alkoi vuonna 2010. Ensimmäiset osat otettiin käyttöön vuonna 2016. Käyttöönnotot jatkuvat vielä vuonna 2025.

AIPA oli yksi kolmesta poliisin ja oikeushallinnon tietojärjestelmähankkeesta, jonka Valtiontalouden tarkastusvirasto tarkasti vuonna 2024 (tarkastuskertomus 5/2024).

ta järjestelmien toimivuudesta, mikä lisää odotuksia. Samalla tietohallinto saa varsinkin virhe- ja häiriötilanteissa toimia viestinviejänä käyttäjien ja yhteistyökumppaneiden välissä. Erilaisiin ICT-ongelmiin on tartuttava nopeasti, koska tyypillisesti häiriö estää työn tekemisen joko yhdeltä henkilöltä tai pahimmillaan koko henkilöstöltä. Silloin vähemmän kiireelliset tehtävät jäävät odottamaan.

Peruspalveluiden tuki on järjestetty Valtorin ja ORK:n palveluportaalien kautta. Tuomioistuimen ICT-henkilön tehtäviin ei ole käsikirjaa, koska on paljon asioita, joita tikettien kautta ei ole mahdollista hoitaa. Onnistuminen on kiinni omasta osaamisesta, soveltamiskyvystä, henkilökohtaisista suhteista, luovimistaidoista sekä ulosannista.

Pahimmillaan ICT kuormittaa henkilöstöä. On muutosta muutoksen perään eikä aina oikein tiedetä, mitä milläkin muutoksella tavoitellaan. Muutoksen liittyy aina stressiä, olipa kyseessä iso tai pieni muutos ja saavutettiinpa sillä miten paljon tahansa hyvää. Painneiden alla työyhteisön turvallisuuden kokemus saattaa heikentyä, sillä ihmisen pelko omasta suoriutumisesta heikentää luottamusta työyhteisön ja esihenkilön tukeen. Kesken jäänyt muutos kuormittaa enemmän kuin tekemättä jäänyt ja pahimmillaan päädytään tekemään sekä vanhalla että uudella tavalla ja varmistellaan vielä pariin kertaan. Kesken jäänyt digitalisoituminen tuottaa hankalan tilanteen, jossa uusista järjestelmistä ja uudesta osaamisesta ei päästä hyötymään. Jatketaan samoilla vanhoilla tavoilla, mutta uusilla välineillä.

Muutos ei tapahdu hetkessä. Jokainen pärjää hyvin ottamalla vastuun omasta osaamisestaan, pitämällä kiinni sovitusta sekä ripauksella uteliaisuutta, rohkeutta ja kyseenalaistamista.

ollut lajittelumahdollisuutta. Myöhemmin saimme toisen kopiokoneen lajittelijalla, joka oli hitaampi ja usein rikki. Työvälineissä ei siis alkuun ollut kehumista. Aluksi kirjoitustyöt tehtiin kirjoituskoneella, jonka jälkeen yksinkertaisilla tietokoneilla Rank Xeroxilla ja IBM:llä. Keskustietokone tuli korkeimpaan oikeuteen vuoden 1990 aikoihin, ja olin toinen keskustietokoneen varapääkäyttäjistä. Sähköpostia alettiin käyttää KKO:ssa 1990-luvun puolivälissä, tätä ennen yhteydenpito tapahtui puhelimitse. ICT-henkilöä ei KKO:ssa vielä tuolloin ollut.

Tietotekniikka ja työvälineet ovat kehittyneet vuosien aikana huimasti, ja korkeimpaan oikeuteen on juuri saatu käyttöön sähköinen asianhallintajärjestelmä AIPA. Tietotekniikan kehittyminen on helpottanut työskentelyä, vaikka uudet järjestelmät vaativat koko henkilökunnalta paljon panostusta ja voimavaroja.

Miten korkeimman oikeuden työkulttuuri ja työyhteisö ovat mielestäsi muuttuneet 44 vuoden aikana?

Jäsenet olivat urani alussa hyvin arvokkaita ja vanhempia iältään kuin nykyään. 1980-luvulla ei olisi tullut mieleenikään sinutella jäseniä tai silloista korkeimman oikeuden presidenttiä Curt Olssonia. Jäsenet olivat kuitenkin kohteliaita ja kohtelivat kansliahenkilökuntaa hyvin. Muistan hämmentyneeni kaksikymppisenä, kun kadulla vastaan tuleva jäsen tunnisti minut ja nosti hattua päästään tervehtiessään.

Urani alussa kaikkien korkeimman oikeuden uusien työntekijöiden tuli vanhoa virkavalaa. Vannoin virkavalani 29.12.1981, jolloin presidentti Olsson otti ensimmäistä kertaa virkavalan vastaan. Virkavala vannottiin toistamalla presidentti Olssonin lausuma virkavala. Tilaisuus järjestettiin panttitalissa ja juhlayötilaisuudessa olivat paikalla myös jäsenet. Tilanteesta muodostui lopulta kuitenkin hieman huvittava. Presidentti Olssonin lausua kerralla pitkiä pätkiä virkavalaa, toistettavaa pätkää oli vaikea muistaa ulkoa, ja moni osallistujista päätyikin mumisemaan omiaan. Olsson tiedustelikin jälkeenpäin, oliko tilaisuudessa ollut jotain hämminkiä. Nykyään virkavalaa ei enää vannota, mutta tuomarit antavat tuomarinvakuutuksen aloittaessaan tuomarin tehtävässä. Korkeimmassa oikeudessa tuomarinvakuutus annetaan presidentille.

Korkeimman oikeuden työntekijöiden käytöstavat ovat aina olleet asialliset ja hyvät, mutta kanssakäyminen on nykyään rennompaa kuin 44 vuotta sitten. Pukeutuminenkin on muuttunut rennommaksi. Urani alussa naiset käyttivät paljon mekkoja ja hameita, kun taas monella miesesittelijällä oli arkenakin puku päällä ja kravatti kaulassa. Pukeutuminen on nykyään vapaa-muotoisempaa.

Sukupuolten tasa-arvo korkeimmassa oikeudessa on parantunut urani aikana. Aloittaessani urani KKO:ssa oli vain kaksi naisjäsentä, Maarit Saarni-Rytkölä ja Pirkko Surakka. Nyt virantoimituksessa olevista jäsenistä jo kuusi on naisia. Esittelijöistä suurin osa on tällä hetkellä naisia, kun taas ennen suurin osa heistä oli miehiä. Alkuun virastomestaritkin olivat aina miehiä, ja 1990-luvun alussa Paula Karvonen aloitti ensimmäisenä naisena virastomestarin virassa (tuolloin nimike oli vahtimestari). Avustajat taas ovat olleet yleensä naisia, mutta nykyään on miehiäkin mukana samoissa tehtävissä. Myös eri henkilöstöryhmien välinen tasa-arvo on parantunut urani aikana.

Muutoksia on tapahtunut myös henkilöstön vaihtuvuudessa. Aiemmin korkeimmassa oikeudessa työskenneltiin pitkään, ja vaihtuvuus oli pientä. Työntekijät olivat usein myös vanhempia kuin nykyään, ja esimerkiksi esittelijäneuvoksen tehtävästä jäätin usein eläkkeelle. Nykyään esittelijäkunta nuorempaa, ja heidän vaihtuvuutensa on melko suurta. Myös kanslian puolella on ollut viime vuosina runsaasti vaihtuvuutta monen pitkäaikaisen työntekijän jäätyä eläkkeelle. Itseäni ja kolmea muuta avustajaa lukuun ottamatta kaikki muut avustajat ovat vaihtuneet muutaman vuoden aikana.

Yksi iso muutos on ollut lisäksi etätöön lisääntyminen. Toivon, ettei se vuosien saatossa vähentäisi ihmisten välistä kanssakäymistä liikaa, sillä työyhteisö tulisi kärsimään siitä. Ihmiskontaktien väheneminen vaikuttaisi työyhteisön ilmapiiriin sekä henkilöstön hyvinvointiin.

Mitä jäät kaipaamaan erityisesti?

Korkein oikeus ollut työpaikkana hyvä, ja jään kaipaamaan erityisesti mukavia työtovereitani. Minulla on tapana kiintyä ihmisiin, joten hyvistä työtovereista luopuminen on vaikeinta.

Kansliapäällikön katsaus

WILHELM NORRMAN

Toimintamenomääräraha ja sen käyttäminen

Korkeimman oikeuden vuoden 2024 toimintamenomääräraha oli 9,789 miljoonaa euroa. Muutokset vuoden 2023 määrärahaan verrattuna liittyivät oikeusministeriön hallinnonalaan tai kaikkia tuomioistuimia koskeviin yleisiin muutoksiin kuten palkkausten tarkistuksiin ja oikeudenhoidon resurssien varmistamiseen oikeudenhoidon selonteon 2022 mukaisesti. Kysymys ei ollut korkeimman oikeuden toiminnallisten tarpeiden muuttumisesta.

Määrärahaa käytettiin noin 9,982 miljoonaa euroa eli määräraha ylittyi 193.000 eurolla. Ylitys katettiin aiemmilta vuosilta siirtyneillä määrärahoilla. Olennaisin taloudellinen muutos edellisiin vuosiin verrattuna oli ICT-kulujen huomattava nousu, joka johtuu pääasiassa AIPA-tietojärjestelmän ylläpitokuluista. Kansliahenkilöstön määrä oli edelleen aiempia vuosia suurempi. Säästöjä kertyi jäsenten lukumäärän jäätyä tilapäisesti vajaaksi.

Toiminnan kuluista 76 prosenttia oli henkilöstökuluja. Toiseksi suurin menoerä oli Pohjoisesplanadin ja Helenankadun rakennuksissa sijaitsevien toimitilojen vuokrat, joiden osuus oli yli 13 prosenttia. ICT-kulujen osuus oli noin 6 prosenttia.

Henkilöstö

Toimintavuonna korkeimman oikeuden henkilötövuosien kokonaismäärä oli 77,6 eli kutakuinkin sama kuin edellisenä vuonna (77,8).

Jäsenten henkilötövuosia kertyi 17,8. Henkilötövuosien määrä jäi vajaaksi, koska oikeusneuvos Tuula Pynnän ja oikeusneuvos Asko Välimaan virkavapaudesta seuranneet määräaikaiset virkasuhteet olivat täyttämättä ja Heli Melander nimitettiin perustettuun uuteen virkaan vasta 1.8.2024 lukien.

Seurannan mukaan jäsenten lainkäyttötyöstä vajaat 60 prosenttia kohdistui korkeimman oikeuden päätehtävän mukaisesti työskentelyyn viisijäsenisissä jaostoissa, vajaa neljännes työstä kohdistui 2–3 jäsenen istuntoihin ja kymmenesosa oli päivystysluonteista työtä. Lainkäyttötyöstä noin viisi prosenttia liittyi suullisiin käsittelyihin ja neljä prosenttia tehtiin yksijäsenisissä jaostoissa. Lainkäytön ja muun korkeimman oikeuden työn lisäksi osa eräiden jäsenten työpanoksesta kohdistui tuomarivalintalautakunnan, tuomarinkoulutuslautakunnan ja Tuomioistuinviraston johtokunnan lakisääteisiin tehtäviin sekä oikeusministeriön oikeuslaitostyöryhmän työhön.

Lainkäyttöesittelijöiden henkilötyövuosien määrä oli 24,3 (24,7 vuonna 2023). Lisäksi oli yksi sivutoiminen esittelijä Ahvenanmaa-asioissa. Esittelijöiden vaihtuvuus oli viime vuosien tapaan suurta. Toimintavuoden aikana viisi esittelijää siirtyi toisiin tehtäviin tai jäi eri syistä virkavapaalle. Korkeimmassa oikeudessa aloitti peräti seitsemän uutta esittelijää ja kaksi palasi virkavapaalta. Esittelijöiden vaihtuvuutta kuvaa, että korkeimman oikeuden palveluksessa vuoden 2024 lopulla olleista esittelijöistä lähes puolet oli työskennellyt korkeimmassa oikeudessa lyhyemmän aikaa kuin kolme vuotta.

Kansliahenkilöstön henkilötyövuosia oli 33,6 (33,0 vuonna 2023). Tilapäisellä lisäyksellä on pyritty turvaamaan erityisesti esittelyavustajien toiminnan jatkuvuutta sähköisiin työtapoihin siirryttäessä ja aiempien eläköitymisten yhteydessä. Lisäys on ollut käytännössä tarpeen myös poissaolojen vuoksi. Kansliahenkilöstön vaihtuvuus tasaantui normaaliin poikkeuksellisen eläköitymisvuoden 2023 jälkeen.

Luettelo korkeimman oikeuden henkilöstöstä toimintavuoden päättyessä 31.12.2024 on vuosikertomuksen lopussa.

Osaamisen ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi järjestettiin sisäisinä koulutuksina luentotilaisuuksia. Lisäksi henkilöstö osallistui niin tuomarinkoulutuslautakunnan ja Tuomioistuinviraston järjestämään koulutukseen kuin myös kansainvälisiin koulutuksiin. Esittelijöiden ja kanslian esihenkilöille järjestettiin koko vuoden kestänyt valmennus.

Saapuneet ja ratkaistut lainkäyttöasiat

Vuonna 2024 korkeimpaan oikeuteen saapui yhteensä 1985 asiaa eli hieman enemmän kuin edeltävänä vuonna (1888 asiaa). Pidemmän aikavälin vertailussa saapuvien asioiden lukumäärä on pienentynyt. Esimerkiksi vuosina 2011–2013 saapui vielä vuosittain noin 2500–2700 asiaa.

Kaikista saapuneista asioista 41 oli ruotsinkielisiä.

Hovioikeuksista saapuneista asioista 39 prosenttia oli käsitelty Helsingin hovioikeudessa, 21 prosenttia Turun hovioikeudessa, 16 prosenttia Itä-Suomen hovioikeudessa, 14 prosenttia Rovaniemen hovioikeudessa ja 11 prosenttia Vaasan hovioikeudessa. Ennakkopäätösvalitusasioita suoraan käräjäoikeudesta saapui yhteensä 6. Vakuutusasioita saapui 66 ja maa-oikeusasioita 55.

Hovioikeuksista saapuneista asioista jatkokäsittelyluvan myöntämistä koskevien valituslupahakemusten osuus oli rikosasioissa 30 prosenttia ja riita-asioissa 50 prosenttia.

Vuonna 2024 ennakkopäätöksiä eli prejudikaatteja julkaistiin 82. Kaiken kaikkiaan korkein oikeus ratkaisi yhteensä 1900 asiaa eli 85 asiaa vähemmän kuin mitä korkeimpaan oikeuteen saapui.

Vuoden 2019 alusta yksi jäsen on voinut käsitellä ja ratkaista valitusluvan myöntämistä koskevan asian, jos on ilmeistä, ettei valitusluvan myöntämiselle ole edellytyksiä, ja eräitä ylimää räisiä muutoksenhakuja. Vuonna 2024 yhden jäsenen kokoonpanossa ratkaistiin 28 prosenttia valituslupa-asioista ja ylimää räistä muutoksenhakua koskevista asioista. Osuus on edellisinä vuosina vaihdellut 23–30 prosentissa.

Viime vuosina lyhentyneet käsittelyajat pitenevät hieman vuonna 2024. Kaikkien asioiden keskimää räinen käsittelyaika oli 6,0 kuukautta (5,9 kk vuonna 2023). Asioiden, joissa valituslupahakemus hylättiin, käsittelyaika oli keskimää rin 5,1 kuukautta (4,7 kk). Ennakkopäätösten ja muiden asiaratkaisujen käsittelyaika oli 17,8 kuukautta (17,6 kk). Keskimää räinen käsittelyaika maa-oikeusasioissa 8,7 ja vakuutus-oikeusasioissa 4,4 oli edellistä vuotta pidempi.

Vuoden lopussa vireillä olleiden asioiden lukumäärä oli yhteensä 1038, joka on hieman suurempi kuin edellisinä vuosina.

Ratkaistujen asioiden määrä suhteessa saapuneiden asioiden määrään ja keskimää räisten käsittelyaikojen kehitys osoittavat, että korkeimman oikeuden työ voitiin edelleen järjestää varsin tehokkaasti huolimatta henkilöstön vaihtuvuudesta ja työpanoksen kohdistumisesta sähköisiin työtapoihin totutteluun. Käsittelyaikojen useamman vuoden jatkunut hienoinen pidentyminen ja vireillä olevien asioiden kasvu tulisi kuitenkin saada taittumaan.

Kansliapäällikkökauteni päättyy 31.5.2025

Kevät 2025 jää 1.6.2020 alkaneen kansliapäällikkökauteni viimeiseksi. Jo ennakolta oli selvää, että keskeisin näiden vuosien muutos on siirtyminen sähköisiin työtapoihin. Työ oli aloitettu käytössä olleiden tietojärjestelmien sallimissa puitteissa ja jatkui ensin mini-AIPA:n ja sitten AIPA:n vaiheittaisella käyttöönotolla sekä hallintoasioissa hyvin onnistuneen Hilda-hankkeen puitteissa. Työtapojen muutos otettiin huomioon myös vuonna 2022 vahvistetussa uudessa työjärjestyksessä.

Korkeimman oikeuden kannalta AIPA on nyt kokonaisuudessaan käytössä, ja AIPA-juttujen osuus kasvaa vuonna 2025 nopeasti. Edessä on vielä rikosasioiden rakenteisen tiedon tallentamisen ja sähköisen jakelun mukanaan tuoma muutos ja AIPA-raportoinnin luominen sekä tietysti AIPA:n ja työtapojen jatkokehitys yhteistyössä muiden tuomioistuinten, asianosaisten ja Oikeusrekisterikeskuksen kanssa. Samalla käytöstä poistuvien järjestelmien tiedot on pidettävä käytettävissä.

Viime vuosiin on osunut myös eläköitymisistä johtuva suuri henkilöstön vaihtuvuus. Useimmat eläköityneet olivat työskennelleet korkeimmassa oikeudessa pitkään, joten lähtijät ovat jättäneet työyhteisöön ison aukon. Onneksi korkeimmassa oikeudessa on vetovoimaa työpaikkana, ja olemme saaneet hyviksi osoittautuneita uusia työntekijöitä.

Tuomioistuinviraston toiminta käynnistyi vuonna 2020. Yhteistyömuodot ovat viiden vuoden aikana vakiintuneet korkeimpien oikeuksien aseman huomioon ottavalla tavalla. Jokapäiväisessä työssä Tuomioistuinvirastosta saatavilla oleva monipuolinen erityisasiantuntemus on onnistunut tukemaan tuomioistuinten hallinto-tehtävien hoitamista.

Turvallisuuden ja varautumisen vaatimukset ovat nousseet uudella tavalla esiin. Ensin keväällä 2020 alkanut koronapandemia asetti uusia työsuojelullisia vaatimuksia ja edellytti erityisjärjestelyjä tuomioistuinten toiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi. Niissä onnistuttiin. Vuonna 2022 laajentunut Venäjän hyökkäyssota puolestaan korosti varautumisen merkitystä. Ukrainasta kuulemamme esimerkit osoittavat, että tuomioistuinten on toimittava ja ne myös toimivat kaikissa olosuhteissa.

Yhteisöissä ja yhteistyössä on voimaa. Olen kiitollinen siitä tavasta, jolla olemme korkeimman oikeuden henkilöstönä kohdanneet viime vuosien muutokset. Olen kiitollinen myös siitä ammattitaidosta, jonka olemme ystävällisessä vuorovaikutuksessa saaneet käyttöömmme Tuomioistuinvirastosta, korkeimmasta hallinto-oikeudesta, muista tuomioistuimista, oikeusministeriöstä, Oikeusrekisterikeskuksesta ja Valtorista sekä lukuisilta sopimuskumppaneilta korkeimman oikeuden tärkeiden tehtävien täyttämiseksi.

Ennakkoratkaisu- pyynnot Euroopan unionin tuomioistuimelle

Kertomusvuonna korkein oikeus
pyysi unionin tuomioistuimelta
ennakkoratkaisua kahdessa asiassa.

Kantelu ulkomaalaisen säilöönottoasiassa R2023/945

Ennakkoratkaisupyyntö 27.2.2024

Asia (R2023/945) koskee paluudirektiivissä säännellyssä tilanteessa maastapoistamista varten säilöön otetun kolmannen valtion kansalaisen asemaa. Asiassa on ensinnä kysymys siitä, onko direktiivin 15 artiklan 5 ja 6 kohdassa tarkoitettuja säilössäpidon enimmäisaikoja määritettäessä aina otettava huomioon aiemmat säilössäpitojaksot ja jos näin ei ole, millä edellytyksillä näitä jaksoja ei ole otettava säilössäpidon enimmäisaikoja määritettäessä huomioon. Jos säilössäpitojaksot on laskettava yhteen sillä tavoin, että direktiivin 15 artiklan 5 kohdassa tarkoitettu kuuden kuukauden lähtökohtainen enimmäisaika on jo täyttynyt, on lisäksi kysymys siitä, olisiko kuuden kuukauden enimmäisajan ylittämistä koskevat edellytykset tullut käsitellä viran puolesta tuomioistuimessa ennen enimmäisajan täyttymistä tai ainakin viivytystä sen jälkeen. Jos tuomioistuinvalvonta on toteutettu vasta myöhemmin

kuin se olisi tullut toteuttaa, on lisäksi kysymys siitä, mitä oikeudellisia seurauksia tällaiselle menettelylliselle puutteelle on annettava ja olisiko erityisesti seurauksena oltava maastapoistamista varten säilöön otetun henkilön vapauttaminen, vaikka kaikki säilössäpidon aineelliset edellytykset täyttyisivät.

Korkein oikeus on varattuaan asianosaisille tilaisuuden lausua ennakkoratkaisupyynnön sisällöstä päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää SEUT 267 artiklan nojalla Euroopan unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

1. a) Onko paluudirektiivin 2008/115/EY 15 artiklan 5 ja 6 kohtaa tulkittava siten, että niissä tarkoitettujen säilössäpidon enimmäisaikojen laskennassa otetaan huomioon kaikki aiemmat säilössäpitojaksot? Jos tällaista velvollisuutta ei kaikissa tapauksissa ole, millaisia näkökohtia on otettava huomioon arvioitaessa sitä, onko aiemman säilössäpitojakson kesto otettava enimmäisaikojen laskennassa huomioon?

b) Miten tilannetta on erityisesti arvioitava pääasiassa kysymyksessä olevan kaltaisissa olosuhteissa, joissa yhtäältä säilössäpidon keskeinen oikeudellinen peruste eli laittomasti maassa oleskelevan kolmannen maan kansalaisen maastapoistamisen turvaaminen on säilynyt olennaisesti samana, mutta joissa toisaalta uuden säilöönoton tueksi on vedottu osittain uusiin toiseikkoihin ja oikeudellisiin perusteisiin, asianomainen henkilö on säilössäpitojaksojen välisenä aikana lähtenyt toiseen jäsenvaltioon tullessa palautetuksi sieltä Suomeen ja myös aikaa edellisen säilössäpitojakson päättymisen ja uuden säilöönoton välillä on kulunut useita kuukausia?

2. a) Onko direktiivin 2008/115/EY 15 artiklan 3 kohdan toisen virkkeen säännös esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jossa kuuden kuukauden enimmäisajan ylittämiseen kohdistuvan tuomioistuinvalvonnan vireille tuleminen on jätetty riippuvaiseksi säilöön otetun omasta pyynnöstä?

b) Onko direktiivin 2008/115/EY 15 artiklan 3 kohdan toisessa virkkeessä tarkoitettu tuomioistuinvalvonta,

joka kohdistuu hallintoviranomaisen päätökseen säilössäpidon kuuden kuukauden lähtökohtaisen enimmäisajan ylittämistä, toteutettava ennen tuon enimmäisajan täyttymistä ja, jos ei, onko se joka tapauksessa toteutettava viivytystä kyseisen hallintoviranomaisen päätöksen jälkeen?

3. Jos direktiivin 2008/115/EY 15 artiklan 3 kohdan toisessa virkkeessä tarkoitettua tuomioistuinvalvonnan toteuttaminen on artiklan 5 kohdassa tarkoitettua säilöönoton kuuden kuukauden enimmäisajan ylittämistä koskevassa asiayhteydessä laiminlyöty, seuraako tästä velvollisuus päästää säilöön otettu vapaaksi, vaikka viivästyneen tuomioistuinvalvonnan hetkellä todettaisiin kaikkien säilössäpidon aineellisten edellytysten olevan käsillä ja asia käsiteltäisiin tuolloin menettelyllisesti oikein? Jos automaattista vapauttamisvelvollisuutta ei tällaisessa tilanteessa ole, millaisiin näkökohtiin tulee unionin oikeuden kannalta kiinnittää huomiota määritettäessä viivästyneen tuomioistuinvalvonnan seurauksia erityisesti pääasiassa kysymyksessä olevan kaltaisissa olosuhteissa?

Tavaramerkin loukkausta koskeva asia S2023/93

Ennakkoratkaisupyyntö 26.6.2024

Asiassa (S2023/93) on kysymys jäsenvaltioiden tavaramerkkilainsäädännön lähentämisestä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2015/2436 (tavaramerkkidirektiivi) tulkinnasta. Ratkaistavana on kysymys siitä, onko tavaramerkkidirektiivin 10 artiklan 2 ja 3 kohta esteenä sellaisen kansallisen periaatteen soveltamiselle, jonka mukaan tavaramerkin haltija voi menettää oikeutensa kieltää kolmatta käyttämästä sellaista merkkiä, joka ei ole tavaramerkki, sillä perusteella, ettei tavaramerkin haltija ole merkin käytöstä tietoisena kohtuullisessa ajassa puuttunut siihen.

Korkein oikeus on varattuaan asianosaisille tilaisuuden lausua ennakkoratkaisupyyntönsä sisällöstä päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää Euroopan unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

1. Onko tavaramerkkidirektiivin (EU) 2015/2436 10 artikla esteenä sellaisen kansallisen periaatteen soveltamiselle tavaramerkin loukkausta koskevassa riita-asiasa, jonka perusteella tavaramerkin haltija voisi myös muussa kuin tavaramerkkidirektiivin 18 artiklan 1 kohdan ja 9 artiklan 1 tai 2 kohdan mukaisessa tilanteessa menettää 10 artiklan 2 ja 3 kohdan mukaisen oikeutensa kieltää kolmatta käyttämästä sellaista merkkiä, jonka käyttö aiheuttaa tai voi aiheuttaa haittaa jollekin tavaramerkin tehtävistä, sillä perusteella, että tavaramerkin haltija ei ole merkin käytöstä tietoisena kohtuullisessa ajassa vaatinut sen kieltämistä?

Overview by the President

TATU LEPPÄNEN

2024 WAS FOR THE SUPREME COURT a year marked by the digitalisation of our work and of the tools we use in our work. *Aipa*, the new, fully digital case management system was rolled out to the entire system of general courts in the first half of the year. The digitalisation of the internal administrative affairs of the court system had been successfully carried out a few years earlier with the introduction of *Hilda*. And of course, many working practices had already been effectively digitalised regardless of the relatively advanced age of some of our IT systems.

In *Aipa*, the management of a court case is integrated into a single IT system from the time when it becomes pending in a District Court, through appellate proceedings in a Court of Appeal, all the way until final adjudication in the Supreme Court and the archiving of the case materials. All documentary material is digitalised, written evidence included. This means that the piles of case dossiers, so well known to all of us lawyers in courts, are on their way out of the chambers. That said, there will be a long transition period, because *Aipa* will not be used in the Supreme Court in cases that have not been “*Aipa*-ized” already at the appellate stage.

The adoption of the new system in the Supreme Court has been systematic and the attitudes towards it have been positive. It is clear that continuous development is needed and that it takes some effort to learn to use the new system in an effective way. That being said, our first impressions have been encouraging.

The scope of the change is not the same for every personnel group. For our clerical staff, the move from a paper-based to a fully digital world has a huge effect, as well in the Registry and the Archives as with the adjudicative support

staff. In fact, the change in the Supreme Court is greater than in any other general court, because we were not users of the earlier criminal case management system *Ritu*. Also our referendaries will have certain new tasks arising from the adoption of the IT system.

In contrast, the new IT system will of course not affect the substance of our adjudicative work. Case preparation, decision-making and the drafting of statements of reasons, especially for precedent rulings, is as challenging a task as ever, notwithstanding the particulars of the technical system used. The main task of the Supreme Court – to rule on difficult points of law and to issue precedents – remains unchanged. Eventually, however, we will see a bigger impact on procedure and adjudication with the adoption of video recording of testimony in the District Courts and the use of the recordings, rather than live testimony, in appellate proceedings. This change is anticipated to take place in 2026.

We have considered it particularly important that sessions and conferences in the Supreme Court take place live, with the participants present in person, which allows for direct and unencumbered collegial interaction and the consideration of issues from all angles. In general terms, as working from home and on digital platforms has increased, it is ever more important to look after the well-being of all our personnel, our mutual interaction, and our sense of community.

Statistically, the adjudicative results of the Supreme Court over the reporting year were reasonably satisfactory. The Supreme Court handed down 82 precedent rulings, which is somewhat fewer than the average. We did not quite hit our other targets, either, as both the number of pending cases and the average throughput times grew from the preceding year. The number of cases received appears to have stabilised over the past years. It does not appear that the number of precedent rulings will increase, however, as leave to appeal was granted in relatively few cases over the reporting year.

In 2024, the Supreme Court handed down three rulings, decided by reinforced panels, which gave rise to considerable interest among the legal community. These rulings pertained to the issue of how provisions at different levels of the hierarchy of norms can be co-applied in adjudication. Such difficult questions of law are not likely to decrease in the future.

The ruling KKO 2024:20, decided in plenary, pertained to the preconditions of the remand custody of a person suspected of a "superaggravated" offence, in view of the criteria set in the Constitution and the case-law of the European Court of Human Rights. The ruling KKO 2024:39, decided by reinforced panel, pertained to the effect of self-incrimination protections on the assessment of the suspect's conduct as tax fraud. The other ruling decided by reinforced panel, KKO 2024:71, pertained to the question whether the hourly rate for legal aid lawyers laid down by Decree amounted to reasonable compensation as referred to in an Act of Parliament.

In 2024, the Supreme Court handed down three rulings, decided by reinforced panels, which gave rise to considerable interest among the legal community. These rulings pertained to the issue of how provisions at different levels of the hierarchy of norms can be co-applied in adjudication.

One ruling relating to extraordinary appeal, KKO 2024:76, merits a mention as it was subject to extensive attention and public debate. The Supreme Court vacated a judgment concerning serious sexual crime issued some ten years earlier, upon the retraction of the statements of the children who had been injured parties in the case.

Early in 2024, Justice Juha Häyhä retired, and Justice Heli Melander took her seat. With the establishment of a new position of Justice, we were able to offer a permanent instead of a temporary position, as two of our permanent Justices are on extended leave of absence. The rate of turnover among our referendary staff has remained quite high, but the situation appears to have stabilised as regards our clerical staff. I am glad to note our attractiveness as an employer, as we have had exceptionally good applicants to all vacancies.

In 2023, the Supreme Court had sent a legislative proposal to the Government concerning the adjustment of the provisions governing appeal to the Supreme Court; this proposal proceeded quite well during the reporting year. On the basis of the proposal and of the positive comments it received, the Government issued Bill 152/2024 to Parliament early in the autumn of 2024. The Bill covers the introduction of two new procedural options, 'leapfrog leave to appeal' and precedent referral. Especially the latter would be a significant reform, as a District Court, a Court of Appeal or the Market Court could refer an issue to the Supreme Court for a precedent ruling on the application of the law in a case pending before the lower court, provided that the Supreme Court takes the issue up for a ruling.

The enactment of these proposals improves the opportunities for the Supreme Court to issue precedent rulings, towards the direction and harmonisation of court practice, especially in civil cases. In general, the opportunities to give precedents in civil cases have decreased over time, as there have been fewer such cases before the courts in the first place, there are fewer appeals, and appeals require leave also before the Courts of Appeal. That said, it is clear that the more general problems of overly lengthy proceedings and high legal costs require also other, more sweeping solutions.

Many of the already commenced projects for the development of court proceedings continued, but results are still to be awaited. The work of the broad-based Judicial System Working Group will continue until the end of 2027. At the same time, the connected, but independently operating Working Group on the Constitutional Guarantees for the Independence of the Judiciary continues its work.

The work towards the development of the practical operations of the general courts, so important for the customers of the courts, continued in co-operation with various stakeholder groups. Practicalities of criminal procedure were discussed in the District Court co-operation network. The trailblazer of judicial development work, the Quality Project of the Courts in the Rovaniemi Appellate District, celebrated its 25th anniversary in 2024; it still carries on an active programme of development work.

Considering the dire straits of Finnish public finances, the financial situation of the court system is reasonable, but some tightening is to be foreseen. The increase in resources allocated to the judicial system on the basis of a Government report will be partially lost owing to new savings requirements over the next few years. That said, the increased resources have highlighted the importance of skilful recruitment, quality orientation and continued training of judges and other court personnel alike.

The Supreme Court continued its domestic co-operation with various stakeholders and on many forums. The circuit of working visits to the Courts of Appeal was completed for the time being, with our visit to the Court of Appeal of Turku in the spring and to the Court of Appeal of Vaasa in the autumn. This new practice of co-operation has shown itself to be mutually beneficial.

Our international co-operation proceeded along established lines with the Supreme Courts of the Nordic Countries, of the member states of the EU, and of the Court of Justice of the Union. We have also felt the special significance of the little part that we have played in the development of the Rule of Law in Ukraine and Moldova. At the same time, our Ukrainian colleagues have shown to us in a touching way how the courts can in fact carry on even under full wartime conditions and with a part of the personnel serving on the front.

I thank the staff of the Supreme Court and our partners for their good work again in 2024.

Annetut lausunnot

Korkein oikeus antoi vuonna 2024 oikeusministeriölle seuraavat lausunnot:

5.3.2024

Lausunto esityksestä etäyhteyksien edistämisestä oikeudenkäynneissä (KKO-HD/37/2024)

17.4.2024

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi asunto-osakeyhtiölain muuttamisesta (KKO-HD/382/2024)

8.5.2024

Lausunto työryhmämietinnöstä avioliittoon pakottamisen rangaistavuuden selkeyttämiseksi (KKO-HD/353/2024)

19.6.2024

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle sakon ja muiden omaisuuden kohdistuvien seuraamusten täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi (KKO-HD/692/2024)

2.9.2024

Lausunto rangaistuksen määräämistä koskevasta HE-luonnoksesta (KKO-HD/846/2024)

Ahvenanmaan maakuntalakeja koskevat lausunnot

12.1.2024

Utlåtande gällande Ålands lagtings beslut 18.9.2023 om antagande av landskapslag om jordförvärrätt och jordförvärrstillstånd (KKO-HD/1378/2023)

12.1.2024

Utlåtande gällande Ålands lagtings beslut 18.9.2023 om antagande av landskapslag om näringsrätt och näringstillstånd (KKO-HD/1377/2023)

12.1.2024

Utlåtande gällande Ålands lagtings beslut 18.9.2023 om antagande av landskapslag om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av rikslagstiftning om elmarknaden, om landskapslag om ändring av 4 § landskapslagen om Ålands energimyndighet och landskapslag om Ålands tvistekommitté för energimarknaden följande landskapslagar (KKO-HD/1379/2023)

26.3.2024

Utlåtande gällande Ålands lagtings beslut 18.12.2023 om antagande av landskapslag om privat hälso- och sjukvård och landskapslag om ändring av 2 § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om patientens ställning och rättigheter (KKO-HD/155/2024)

11.4.2024

Utlåtande gällande Ålands lagtings beslut 24.1.2024 om antagande av landskapslag om upphävande av landskapslagen om tillfällig skatt på vinster inom elbranschen och sektorn för fossila bränslen (KKO-HD/205/2024)

20.6.2024

Utlåtande gällande Ålands lagtings beslut 29.4.2024 om antagande av yrkeshögskolelag för Åland och landskapslag om ändring av 30 § landskapslagen om hälso- och sjukvård (KKO-HD/694/2024)

Vierailut ja tapahtumat

Korkeimman oikeuden vieraat

- 28.5. Laamannit
- 12.–13.9. EU:n korkeimpien oikeuksien presidenttien oikeusvertailuverkosto
- 16.9. National Court Administration of the Republic of Korea
- 24.9. Vietnamin parlamentin lakivaliokunta

Tapahtumat

8.2.	Korkeimman oikeuden jäsenten vierailu Helsingin hovioikeudessa	1.10.	Vuosipäiväkahvit, korkein oikeus 106 vuotta
8.3.	Korkeimman oikeuden vierailu Turun hovioikeudessa	10.–11.10.	Korkeimman oikeuden vierailu Vaasan hovioikeudessa
11.3.	Sitran yliasiamies Atte Jääskeläisen luento	21.10.	EUT:n lakiavustaja Elina Paunion koulutus ennakkoratkaisupyynnön laatimisesta
15.3.	Professori Mia Hoffrénin koulutus sopimusoikeudesta	24.10.	Oikeustoimittajat ry
16.–17.5.	Virkistyspäivä (Tallinnassa)	18.11.	Sidosryhmien prejudikaattitapaaminen

Muita vierailuja

23.1.	Työoikeudellinen yhdistys	6.6.	Utmarksdomstolen for Finnmark Norjasta
25.1.	Helsingin yliopiston asianajajaoikeuden kurssi	14.6.	Norwegian Deputy Judge Association
11.4.	Pykälä ry ja pohjoismaisia vieraita	2.9.	European Judicial Training Network (EJTN) vaihtotuomareita Euroopan eri maista
12.4.	Keskusrikospoliisin talousrikollisuus -linja	4.9.	Siviilioikeusverkosto Portugalista
19.4.	Oikeustieteen Ylioppilaiden Yhdistys Lex ry	20.9.	Asianajajaliiton Itä-Suomen osasto
22.4.	Laurean oikeustradenomiopiskelijoita	24.9.	European Judicial Training Network (EJTN) vaihtotuomareita Euroopan eri maista
14.5.	Rikos- ja riita-asioiden sovittelun neuvottelukunta	9.10.	Eduskunnan eläkeläiskerho
24.5.	Juristklubben Codex rf	25.11.	Laurean oikeustradenomiopiskelijoita
27.5.	Helsingin kaupungin oikeuspalvelut	12.12.	Helsingin yliopiston ympäristöoikeuden oikeudenkäyntikurssi
30.5.	Ryhmä kanslian työntekijöitä Euroopan maiden tuomioistuimista		

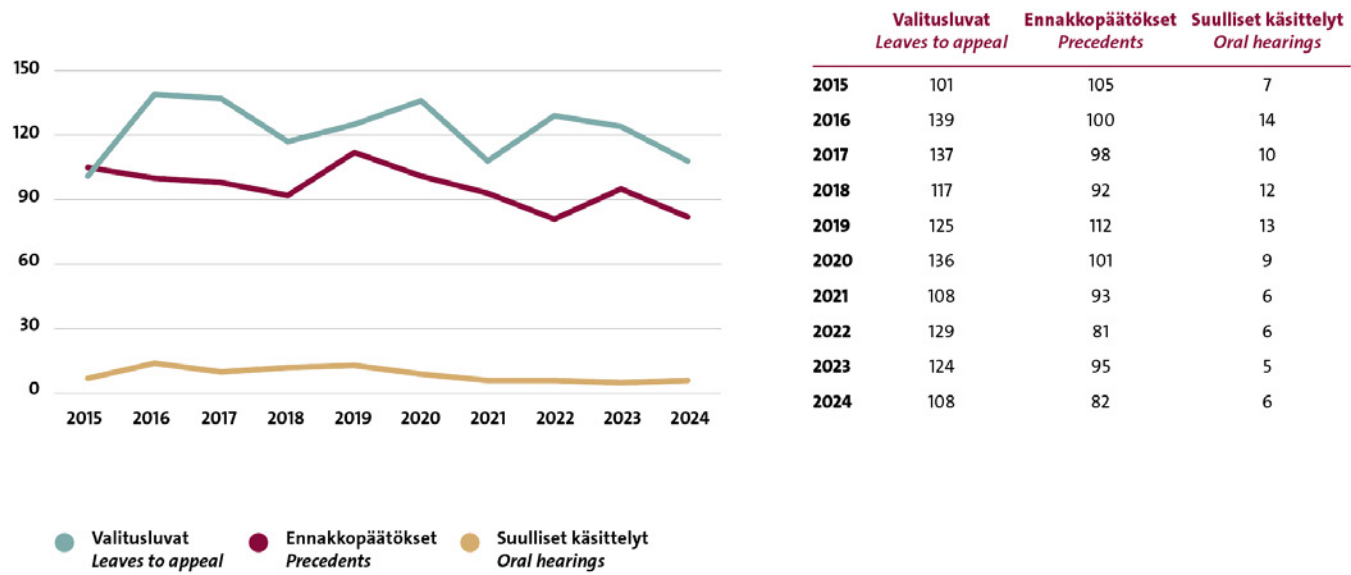
Tilastot

Statistics

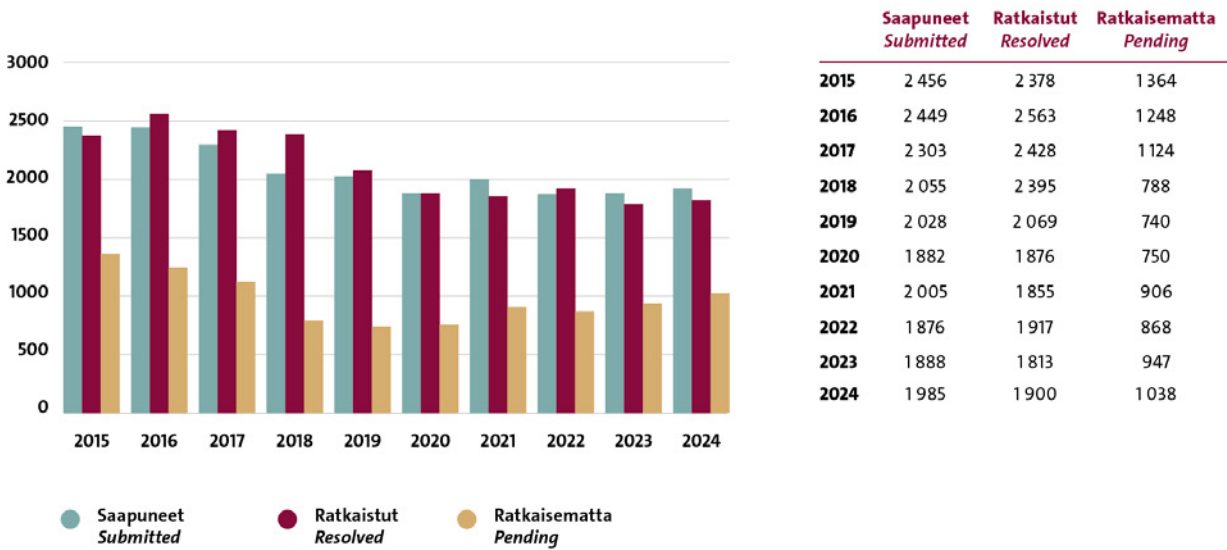
Tilastoista käy ilmi keskeisiä korkeimman oikeuden toimintaa kuvaavia numeerisia tietoja viimeiseltä kymmeneltä vuodelta.

From the statistics it is possible to see the key figures concerning the functions of the Supreme Court from the last decade.

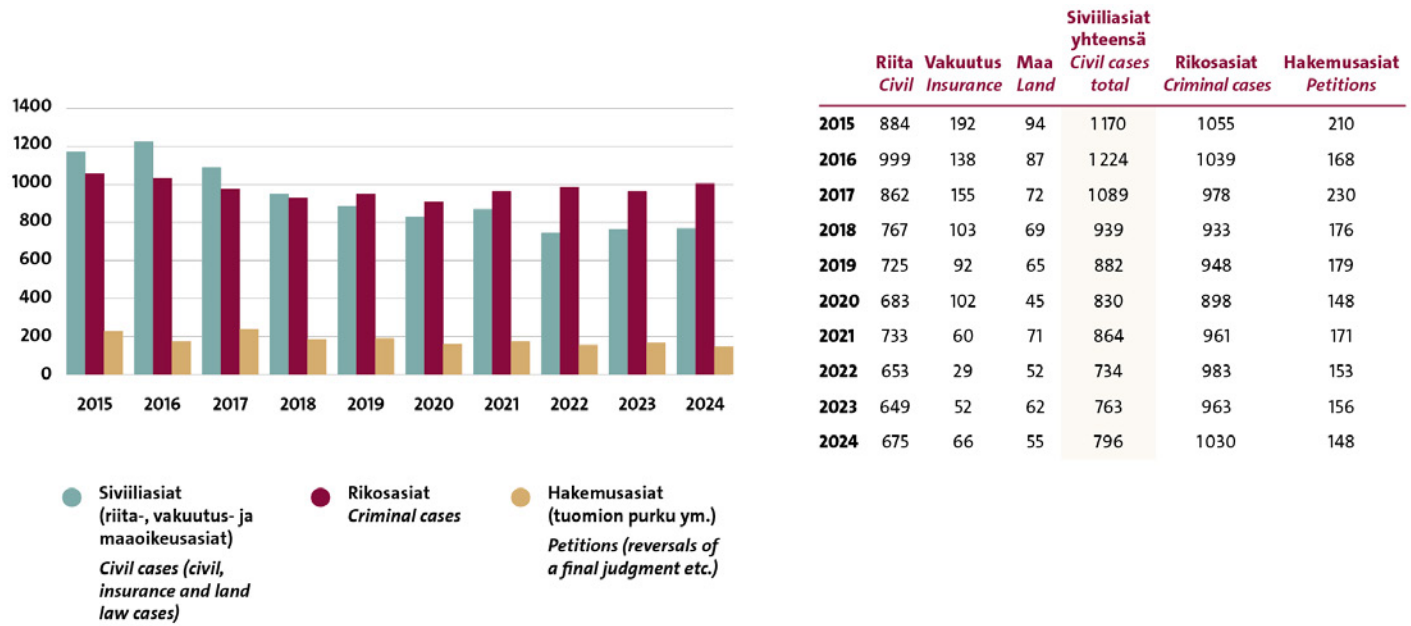
Myönnetyt valitusluvut, ennakkopäätökset ja suulliset käsittelyt
Leaves to appeal, precedents and oral hearings

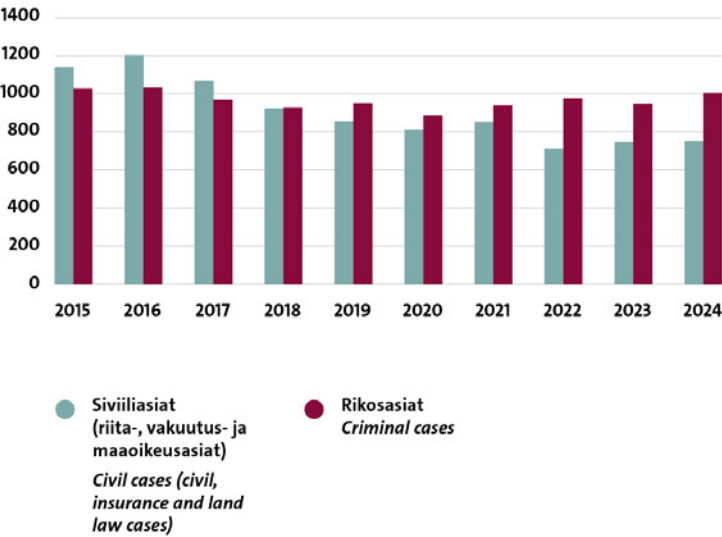
Saapuneet, ratkaistut ja ratkaisematta olevat asiat
Cases submitted, resolved and pending at year end

Saapuneet asiat asiaryhmittäin
Cases by subject matter, submitted

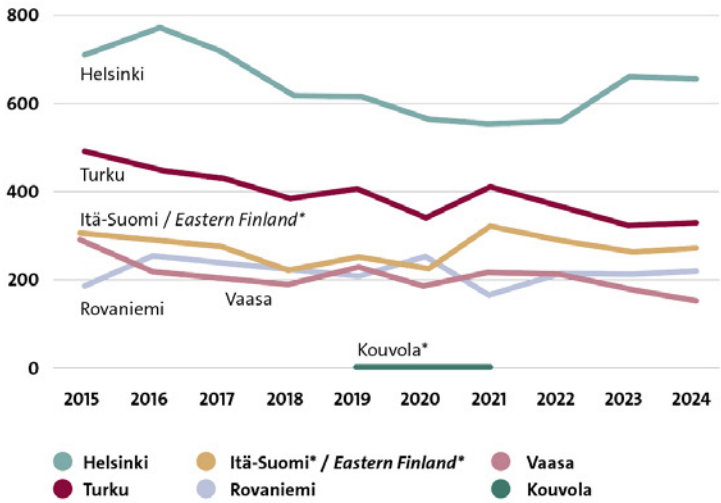

Saapuneet valituslupahakemukset
Applications for leave to appeal, submitted

	Riita Civil	Vakuutus Insurance	Maa Land	Siviiliasiat yhteensä Civil cases total	Rikosasiat Criminal cases
2015	881	189	73	1 143	1 024
2016	995	135	69	1 199	1 029
2017	860	148	58	1 066	965
2018	765	102	56	923	924
2019	724	83	47	854	948
2020	682	100	30	812	884
2021	732	60	58	850	936
2022	653	29	29	711	973
2023	647	52	34	733	952
2024	675	66	32	773	1 014

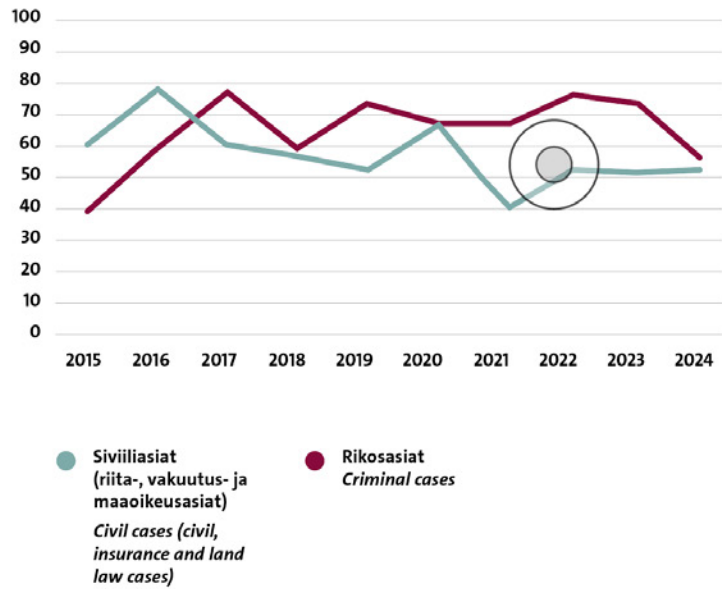
Hovioikeuksista korkeimpaan oikeuteen saapuneet asiat
Cases submitted to supreme court from courts of appeal

	Helsinki	Itä-Suomi* Eastern Finland*	Kouvola*	Rovaniemi	Turku	Vaasa	Yhteensä Total
2015	724	309	3	184	490	294	2 004
2016	781	286		253	461	220	2001
2017	727	275		236	441	209	1888
2018	623	223		219	395	191	1651
2019	622	251	2	213	408	226	1722
2020	580	226	1	240	348	197	1592
2021	568	328	1	183	406	211	1697
2022	579	294		208	361	210	1652
2023	668	237		210	321	189	1625
2024	658	261		232	343	177	1671

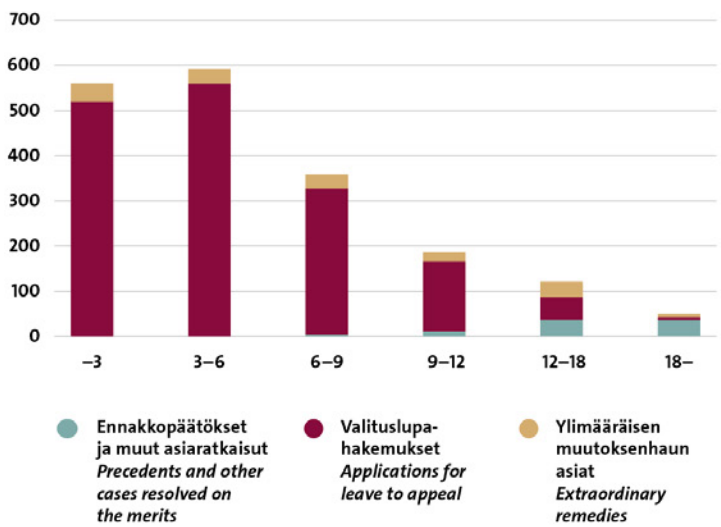
*Itä-Suomen ja Kouvolan hovioikeudet yhdistettiin Itä-Suomen hovioikeudeksi 1.4.2014.
*The Court of Appeal of Kouvola was unified with that of Eastern Finland 1 April 2014.

Myönnetty valitusluvut
Applications for leave to appeal, granted

	Riita Civil	Vakuutus Insurance	Maa Land	Siviiliasiat yhteensä Civil cases total	Rikosasiat Criminal cases
2015	54	4	3	61	40
2016	75	1	3	79	60
2017	47	4	9	60	77
2018	50	5	2	57	59
2019	51	2	0	53	72
2020	63	2	3	68	68
2021	39	1	0	40	68
2022	48	3	1	52	77
2023	47	1	3	51	73
2024	49	0	2	51	57

Keskimääräisiä käsittelyaikoja 2024
Average processing times 2024

Kuukautta Months	Kaikki asiat All	Ennakkopäätökset ja muut asiaratkaisut Precedents and other cases resolved on the merits	Valituslupa- hakemukset Applications for leave to appeal	Ylimääräisen muutoksen- haun asiat Extraordinary remedies
-3	540	0	522	38
3-6	575	2	559	31
6-9	363	3	325	32
9-12	190	12	154	20
12-18	122	39	49	33
18-	52	37	5	9

Henkilökunta

31.12.2024

Presidentti
Leppänen Tatu

Kansliapäällikkö
Norrman Wilhelm

Jäsenet

Oikeusneuvos

Antila Tuomo
Engstrand Lena
Guimaraes-Purokoski Alice
Hakamies Kaarlo
Huovila Mika
Ilveskero Mika
Kantor Ari
Melanders Heli
Mäkelä Juha
Ojala Timo
Pulkkinen Pekka
Pynnä Tuula (virkavapaalla)
Pölönen Pasi
Sippo Jukka
Tammi-Salminen Eva
Tapani Jussi
Turpeinen Tuija
Uusitalo Kirsti
Välimaa Asko (virkavapaalla)

Esittelijät

Esittelijäneuvos

Autio Tiina-Liisa (virkavapaalla)
Heikinsalmi Minna (virkavapaalla)
Jutila Paula
Kuparinen Kaisa
Salonen Jukka-Pekka

Ma. esittelijäneuvos

Aspelund Sofia
Elo Elina
Hiltunen Ville
Holkeri Sanna
Kempainen Heikki (virkavapaalla)
Klinga Kaisa
Pihlmaa Juha

Vanhempi oikeussihteeri

Haga Pia (virkavapaalla)
Koskeniemi Johannes (virkavapaalla)
Leino Silja
Vähtälä Tuukka

Ma. vanhempi oikeussihteeri

Heino Heikki
Klami-Wetterstein Paula
Lind Mikaela
Pyöriä Matti
Ratila Pauliina
Reijonen-Schofield Marja
Ritakari-Rautio Laura (virkavapaalla)

Oikeussihteeri

Ingström Saara (virkavapaalla)
Ravi Leena (virkavapaalla)

Ma. oikeussihteeri

Castrén Lalli
Jämsä Jurkka (virkavapaalla)
Kallioinen Laura
Katajamäki Anna
Linnanmäki Kirsikka
Mansikkamäki Jenna
Moilanen Juhana
Pöyhönen Pekka
Stenberg Laura

**Oa. ma. oikeussihteeri
(Ahvenanmaa-asiat)**

Salminen Janne

Kansliahenkilöstö

Apulaiskirjaaja

Ala-Krekola Wilhelmina

Ma. apulaiskirjaaja

Laine Marika

Arkistonhoitaja

Syd Isto (virkavapaalla)

Ma. arkistonhoitaja

Kauppinen Janne

Hallinnollinen lakimies

Toltila Karri (virkavapaalla)

Ma. hallinnollinen lakimies

Alaranta Jussi
Hallinnollinen sihteeri
Happonen Pia

Informaatikko

Tükenmez Eija

Johdon sihteeri

Saastamoinen Riitta (virkavapaalla)

Ma. johdon sihteeri

Konka Emmi

Kirjaaja

Nurminen Marja

Osasto-/toimistosihteeri

Jaakkola Nina
Kaartoaho Saija
Katainen Merja
Keränen Minna
Laine-Berg Raila
Lampinen Max
Lignell Minna
Mäntynen Maarit
Rantonen Oili
Rättö Outi
Takinen Pirkko
Tanska Riikka
Ultamo Suvi

Ma. osasto-/toimistosihteeri

Aalto Ira
Ekström Miska
Turunen Minna
Tarkastaja
Häggqvist Marina

Tietohallinnon asiantuntija

Kouki Jaana-Maija

Tietopalvelupäällikkö

Mononen Tanja

Ma. erikoissuunnittelija

Saviranta Linus

Viestintäasiantuntija

Kuisma Minna (virkavapaalla)

Ma. viestintäasiantuntija

Lantto Niina

Viestintäpäällikkö

Liger Karine

Ma. virastomestari

Akkanen Sami
Häyrinen Eeva
Turunen Juha
Wahlstén Sauli

Vuonna 2024 eläkkeelle jääneet

Oikeusneuvos Pekka Koponen
1.1.2024 lukien

Viestintäpäällikkö Pia Sive
1.1.2024 lukien

Virastomestari Jorma Sillman
1.4.2024 lukien

Oikeusneuvos Juha Häyhä
1.5.2024 lukien

Osastosihteeri Suvi Ikonen
1.9.2024 lukien